

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 5 PEZETA

Errenderiko Ikastola

Gaur egunean euskeraren alde egin liteken lanik onuragarriena euskal ikastolak eraikitzea da, ez dudarik izan.

Gure erri ontan, zorionez, ez goaz atzera.

Oraintxe, Ikastolako Batzordeak egindako liburuxka txukun bat eskuratzea egin det eta egin dan eta egiteko asmo diran lanen berri guztiok jakitea komeni dan ezkeror —ez bait da aurtzaren gaberdiko ezutula— ona zer dion liburuxka orrek:

«Errenderi'ko Ikastolak gaudaño egindako, eta geroan egin bear dituan lan-saioen berri eman nai di-zuegu: diru gora-beerak dirala-ta, irakasleen erazoak, eta... abar. Ber-tan ari diran aurren etorkizunak ma-kurtzen gaitu langintza orretara.

«Ezin azaldu dezakegu, zor zaion neurrian, aipatu degun guzi ori; urri ta xoillak bai dira emen jartzen ditugun lerroak. Baiña itzez motz eta egitez luze omen gera euskal-dunok —ala bedi— eta... ba du gure Ikastolak-itzak eta arrokeriak aparte- euskera ta euskal kultura-rentzat maitasuna ta eztena. Alare, guzion egitekoa da, ez batzuen-a bakarrik, ERRIARI, IZKUNTZARI, OITURAI arreta biziz laguntzea.

Ba-dira gure artean ere, diru pre-mian arkitzen diran zenbait famili. Oztopo nardagarri bat egitea izan-go litzake, sendi oietako aurrei Ikastolako atea itxitzea. Gaiñera, asieratik aukeratu genduan bidetik atera egingo giñake: erriko ta gi-zarteko izan zedin sortua izan za-lako. Beraz, orrelakorik gerta ez dedin, ba-ditugu esku artean BEKA batzuk, premian daudenei laguntze-ko.

«Problema edo arazo larrienetako bat irakasleena da. An eta emen andereñoak billatzen salatu, eta orretarako gertutzen ari ziranei la-gunduaz, menderatu degu, gaurkoz beintzat, eragozpen au; bi edo iru urtetarako bai, noski. Gaur-eguneko izaerak, ordea, irakasle argi ta es-kola-lanean ondotox orrituak eska-tzen ditu. Nolaz, bestela, ase aur begi-luze auen jakin-min egarria? Oso aintzakotzat artzen degun al-derdia da au ere; eta orretarako bear duten egokiera eman nai di-egu gure andereñoiei.

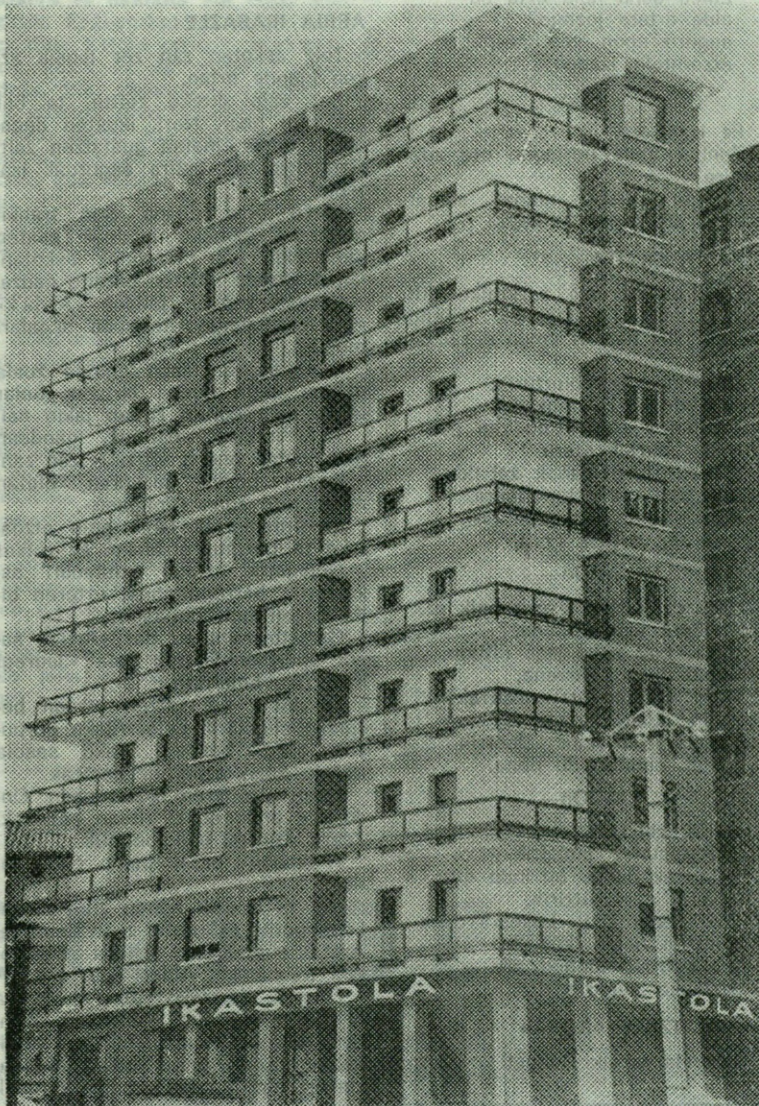
Ikastaroen berri ematea ere ez deritzaigu gaizki. Ona nola izan diran 1963/64 ikastaroan asi ta 1969/70 artekoak.

Batxilleratoa'rekin proba egite arren, 1968/69 garren ikastaroan Irakasle berri bat artu ta asi giñan, eta Andereño baten laguntzarekin juandan urtean ere jarraituaz.

Gure eskerrik beroenak eskein-tzen dizkiogu gure erriarentzat ikas-tolaren garrantzia ikusi eta lekuak ain oparo utzi dizkigutenai».

Baiñan gure Ikastola aurrera doa eta euskaldun asko zeken eta do-lorrak izango gera, diotenez, ez guztiak ordea. Oraintsu Jaunak Be-reganatu dun, Pelix Oyarbide jau-nari esker, eta bere familiari, ja-kiña, berebiziko lekuak izango di-tugu aurrerantzean. Argazkian ikusi dezuten etxe-azpiak Ikastolarenak izango dira gizon eta famili ongille orri esker.

Jakiña, etxe azpi oiek antolatu bear dira eta obra aundia eginbea-rra dago. Obra oien presupuesto ta ordain-era onela izango dira:

Ikastaroak nola izan diran

Ikastaroak	Ikasle	Irakasle	Ikas-lekuak
1963/64	22	1	Orreta, 1. Pio Etxeberria'ren famili-etxean
1964/65	60	2	Magdalena, 18. Parroki-etxean
1965/66	106	3	" " " eta
1966/67	150	5	Yantzi, 5. Muxika ta Labayen etxean
1967/68	200	7	" " " " eta
1968/69	250	8	" " " " eta
1969/70	300	10	Pake-Toki. Aita Kaputxinoen etxean Yantzi, 5 Muxika ta Labayen etxean eta Pake-Toki. Aita Kaputxinoen etxean

Igeltzeritza	838.850,—	pezeta
Linterneritza	121.450,—	"
Zurgintza (Arotz-lanak)	375.900,—	"
Argi-lanak	158.170,—	"
Eskaiola-lanak	158.480,—	"
Berogarritza	144.000,—	"
Leiargintza	24.310,—	"
Margolaritza	87.650,—	"
Ur-bideak	33.650,—	"

Guztira ... 1.942.460,— pezeta

Proieto au bi alditan egitekoa degu: lenengoa bukatu izan bear du datorren ikastaroa 1970/71 asi-terako, au da, Agorraren 15'erako. Pauso batzuk eman ditugu, obrak ordaintzeko erarik onenak arkitze-arren; oraingoz gerok daukagun ga-rantiaz baliatu bearko degu, gero garanti au ipotekaz trukatu izan dedin».

Eta liburuxka onela amaitzen da: «Aurreko orrietan agertu degun ariari jarraiki, oartuko ziñan egiz, nolakoa dan eta zenbatekoa gure Ikastolaren arazojarioa. Suspertu ba-

rrenean daramakizun EUSKAL-ZALE-TASUN ori. Zatoz onuntza! Eragin biziagoa ezarri bear diogu gure GURPILLARI ta. ¿Nolaz? ¿Bazkide-tuaz? ¿Eskua luzatuaz? Iritzi jato-rrak eskeiniñaz? ZUREA ERANTZU-NA».

Guk gure aldetik ez degu ezer geio esan nai, agian, astiro-astiro beste egun batean zerbait idatziko degu gai ontaz. Baiñan bitartean, irakurle, pentsa ondo, euskeraren etorkizuna gure errian, arlo ontan dagola.

AÑARBE

NON ZER

- LEKAIME EUSKALTZALE BAKARRA
Gaztañagak ... 3 garrenean
- NUN BIZI GERA?
Etxanizek ... 3 garrenean
- AURTZOEN ETA GURASOEN
ESKUBIDEAK
Txalintxok ... 4 garrenean
- KRISTAU DEMOKRAZIA ETA
KOMUNISMOA
Zarautzek ... 5 garrenean
- KUBA, EKONOMIA ETA POLITIKA
BERRITZEKO ASMOTAN
Artolak ... 5 garrenean
- PIARRES LAFITTE, IRAKASLEA ETA
IDAZLEA
Martin Ugaldek ... 14 garrenean

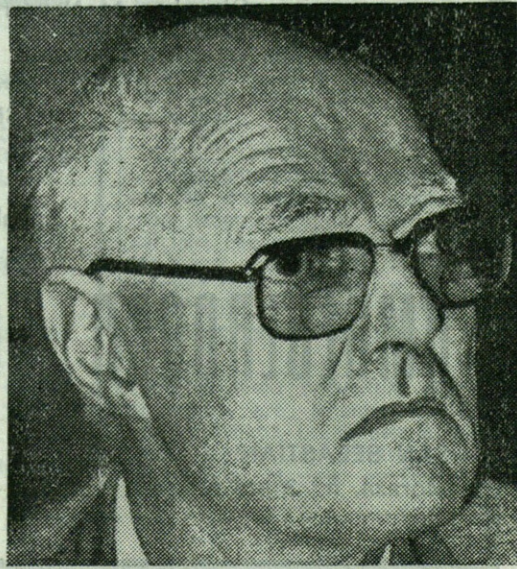
TAFALLAN, EUSKAL GIROA

Ona emen Tafallako kale bat. Nafarroa erdi-erdian dagoen erri aundi ontan euskal giroa berpiztutzen asia degu. Ikusi 7gn. orrialdean.

BESTE JAKINTSU BAT, KOMUNISTA ALDERDITIK KANPORA

Charles Tillon-ek, le-enago Roger Garaudy-k egin zuan bezala, Ko-munista Alderdiari Txe-koslovakiako jokaera zikiña bota dio aurpe-gira. «Normalizazioa» alegia. Alderdiak, ko-munisteren aurkakoa bezala, kanpora bota du politiko au.

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

Doñua: "Aizak i, motel Moñontzi"....

Olea, zuri begira,
au datorkit memorira,
maixu bat eta bi ikasle or
alkartuak gera;
Jende danan agerira
askotxoren inbirira,
erri batetik iru joan giñan
Xenpelar sarira.

—oOo—

Emen sortuak lenbizi
baitere gaztetan azi,
naiz zu Legazpi'n eta Mantxola
Arantzazu'n bizi;
Xenpelar sarian auzi
Olea'k du irabazi,
nere iritziz, gutxiagorik
etzuan merezi.

—oOo—

Ni ere zure modura
emen sortua mundura,
Ponte batetik artuko gendun
bataioko ura;
Maite det erri zar ura,
sartua biotz barrura,
ogi-bideak naiz eta eraman
bertatik kanpora.

—oOo—

Iñor goratutzen jator
saiatzen zerade gogor,
ortako doai apartak bear
dirade derrior;
Izen batzuek illezkor,
egiñak ba-dituzu or,
beste batzuen artean
Olaizola ta Xalbador.

—oOo—

Zu aruntza ta onuntza
batzuk jasoaz goruntza,
premi aurkitzen deuenari
eskeiñiz laguntza;
Bide bakarra da motza
zu askotatik zabiltza,
beste batzuk zirikatutzen
etzaude amutza.

—oOo—

Joxe Mari Etxaluze

Bertsoak jartzen dotore
ba-dezu ainbat adore,
sarritan teman zabiltza, eman
nai ezik amore;
Gaur onena izanda ere
naiz euki milla balore,
barka zaidazu, etzaitut jartzen
Xenpelar'en pare.

—oOo—

Mantxola abitu batekin
bizi zera Amarekin,
bertso lanean nola zabiltzan
nik nai nuke jakin;
Len Zerain'en alkarrekin
eiten gendun zerbait ekin,
gaur Arantzazu'ra joan gabe ez
leike kontatu zurekin.

—oOo—

Arantzazu'ra joatean
maitetasunez betean,
zuk Amarekin bizi nai zendun
gutziko pakean.
Gero zeruko atean
sartu nai bete-betean,
orregatikan al zaude praille
konbentu batean?

—oOo—

Argi zenduan burua
ta sinismena berua,
orregatikan joango ziniaden
Aman ingurua.
Kristau danen elburua
izanagatik zerua,
praille guziak salbatzea ere
ezta segurua.
Nunbait bertsozko lan denak
maitatzen dituzutenak,
bertso bikaiñak jartzen azalduz
sarritan kemenak.
Zuek egindako lanak
asko dira oso onak,
ar itzazute nere zorionik
maitekorrenak.

Joxe Mari Etxaluze

Joan dan igandeko sega neurke-
ta asi baiño ordu bakar batzuk le-
nago, bertso auetxek moldatu ni-
tuan:

«ARRIA» TA «POLIPASO»

Bi gizon auek auzi koxkor bat
nai luteke erabaki,
bi aziotan lan egiteko
prestatu dira trebeki.
Lenengo belar sailla bota-ta,
gero enborrak ebaki,
abildaderik geien nork duan
ikusiko da ederki.

—oOo—

Lan biak egin bearrak daude
garbi, txukun eta ondo,
biar Enani'n narraskeririk
ezpaita ontzat emango.
Zalea dana nola ezta ba
alde artara joango?
seguru egon, testigu paltan
etzeratela izango.

—oOo—

Ez izan ere.
Zenbat milla pertsona ote ziran
begira?
Egundo eztugu ainbat somatu
Jauregi baserriko sailletan.

EURI TA EKAITZ

Ondoren bereala aurkituko ditu-
zute Ernani'ko xeetasunak. Lenengo
bertso txiki batzuri eman dezaiedan
toki.

Ia eguna gau biurturik;
ura denboran tankera!
trumoirik ezin ixidu zan da,
indar guziak atera.
Goiko iturri danak zabaldu;
ur dana purrustan beera,
euria palta bagendun ere
ase bat artuak gera.

—oOo—

Neurriz kanpoko ezer onik ez,
gaiñera ezin leikena,
berri txar asko jaso ditugu,
auxe dugu okerrera.
Toki askotan arri zakarrak
egin duan ondarena,
urte guziko lanak alperrik,
orrek ematen du pena.

—oOo—

Soro, zelai ta sagastiak len
edertasunez jantzirik,
ekaitzak danak birrindu ditu,
iturrik gabe utzirik.
Zer negargarri!, kosetxa dana
galtzen begiz ikusirik,
nekazariak egundo ere
eztauka segurantzirik.

«ARRANTZALE ANDRA»

Getari'ko erriak, Donosti'ko Aorros

Kutxaren ardurapean, erri-irudi bat,
estatua bikain bat zutitu du kai
zoragarri artan: «Arrantzale An-
drearen» irudia da. Pestetan zegoan
Getari.

Pestetan zaude, jolastu alai,
legezkoa baita ori,
eskatu gabe etortzen zaigu
bestelakoa ugari.
Asmo bikaiña artu duzu zuk
biotz nereko Getari,
estatu on bat zutitzeakin
«Arrantzale Andreari»
Malko errekek dira gaixoak
ixuri izan ditunak,
senarra urrun, eta... aita nun da?,
galdezka aurtzu kuttunak.
Zein luze joaten zaizkion orri
sarritan gau ta egunak,
orrek bai ezagutzen ditula
munduko garraztasunak.

ARRIA IRABAZLE

Toki askotan zan zer ikusia az-
ken igande ortan.

Bat ezin diteke zatitu, ta bat
aukeratu bear. Neri, ikusten deda-
naren berri ematea gustatzen zait.
Gaiñontzeakoak ez dira seguruak izan-
ten.

Idatz bear duana ezta trankil
gelditzen gaiñeko jendeak esaten
dionarekin. Lau pertsonak, askotan,
lau modutara ikusten baitute gauza.
Kezkati zegoan jendea «Arria'k»
nola erantzungo ote zuan segalari
modura.

Aizkoran lan asko egingo zuala
etzuan iñork dudan jartzen; belar
lanak nola egiten zituan jakin nai.
Ta... irakurle maiteok, igandean
bi azioetan onena «Arria» izan zan.
Segan bezela aizkoran, bietan
menderatu zuan «Polipaso».

Ez ernaniarrak lanik egin etzua-
lako ta portatu etzalako. Ez orixe!
Gelagorik eztago kristauari es-
katzerik; berrogeitabost urteren bi-
lla dijoan bati gutxiago.

Gertatu zana au da: «Arria» sa-
soi apartean azaldu zala «Jauregi
baserriko belardira».

Ta, iñork pentsatzen etzuan be-
zelako segalaria dala. Alako gorpuz-
ta, alako besoak, alako sasoia
agertu zuan azpeitiar gazteak.

Etzan giro aren aldamenean. On-
do ere ondo ebaki zituan belarrak.
Zearo azpitik, ondo-ondotik.

«Polipaso» berak baiño ondoago-
tik.

Asi ta beeala kendu zion alde.
Lenengotik eskuratu zuan bentaja.
Aretxi eustearekin naikoa zuan jo-
koa irabazteko. Alaxe egin ere.

Egurak jartzeko toki dexteak
bear zan belardian. Au zalako, izen-
datuta zeukaten baiño lan txiki-
xeagoa izan zuten belar ebaten.
Uskeri bat gutxiago, baiña diranak
diran bezela adierazi bear dira.

Milla ta bosteun metro kuadratu
zituzten ebaki bearrak.

Esan dedan motiboagatik, milla,
irureun eta larogei metro izan zi-
tuan bakoitzak.

Iruna lauki, iruna kuadro jarri zi-
tzaizkien.

«Arria'ren» erakuslea: Tapia, as-
tiasuarra.

Arraiztaillea: «Paskuetsoro»,
pilleta, andoaindarra.

Arraiztaillea: Irura'ko «Moxo»
Aizkoran, «Arria'ren» erakuslea:

Azpeiti'ko «Erraztibaso».

«Polipaso'ren» erakuslea: Aranz'-
ko Mitxelena.

Lenengo belar sailla, «Arria'k»,
denbora auetan ebaki zuan: 16 mi-
nutu ta 45 segundoan.

Bigarren sailla, bigarren kuadroa,
37 minutuan.

Irugarrena, 54 minutuan.

Beraz, «Arria'ren» denbora, iru
sail edo lauki ebaten, 54 minu-
toa izan zan.

«Polipaso'k», lenengo sailla, lau-
kia, 20 minutu ta 20 segundoan.

Bigarrena, 40 minutu ta 20 se-
gundoan.

Irugarrena, 57 minutu ta 25 se-
gundoan.

«Arria'k» «Polipaso'ri» belarretan
kendutako bentaja: 3 minutu ta 25
segundo.

Irabazlea segan nabarmenduko
zala esanaz ari nintzan eguneroko
nere lanetan periodikuz.

Ez neukan oker aundirik; ez nin-
tzan dexkuidatzen.

«Polipaso'k» belar lanak bukatu
zituanerako kana-erdiko bat erdibi-
tua zeukan «Arria'k».

Nola arrapatu ura?

Ikaragarri zaila zan gorputzean
zerbait ezbear izan ezik.

Eman ditzadan orain egurretako
denborak:

«Arria'k», amar kana-erdikoren
kontu, 33 minutu ta 48 segundoan
eman zuan.

«Polipaso'k», lan berean, 36 mi-
nutu ta 18 segundo bear izan zi-
tuan.

Belar eta egurretako denborak
alkarri egotzita, era onan izan
ziran:

«Arria'k», lan osoa, 87 minutu ta
48 segundoan.

«Polipaso'k», lan osoa, 93 minu-
tu ta 43 segundoan.

Dana danak ezipada ere, Ernani'n
izandako segalari neurketa geienak
ikusi ditut. Igandean aiña jende
egundo eztut ikusi leku artan.

Denbora ondo portatu zan. Giro
oberik ezin egin zezakean ain tratu
latza artu bear zuten gizonentzat.
Euri tanto batzuk asi zituan. Bere-
alaxe atertu zuan. Etzan ezer izan.

Lan oiek ez dira bero zakarrarekin
egitekoak. Osasuna ixtimatzen dua-
na ezteiteke ortara jarri.

Ari egin bear da ala, bururik
jaso gabe, ainbat eta ainbat den-
boran.

Pozik eta gustora jendea. Batek
galdu bear, beti oi dan bezela. An
etzegoan besterik.

Erruz egin zuan «Polipaso'k».

«Arria» kontrario gogorregia gerta-
tu. Ondraz beteta gelditu ziran, ba-
ta bezela bestea.

An begira egon zanak eztauka
bestela itzegiterik. Bientzat izan zi-
ran txalo beroak.

Aspalditxo ontan, Jaunari esker,
ari gera ikusten joko ederrik. Orre-
lakoak ikustera beti inguratuko da
jendea. Oiek baitira apizioa sortzen
dutenak eta pizten dutenak.

Euskaldunari eztago ori kentze-
rik. Odolean dakarki, gizaldiz gizaldi.

Andaluzak zezenetara itxutuak di-
ran bezela, euskaldunari ez kendu
pelotari, arraunlari, segalari, aizko-
lari, arrijasotzaille ta bertsolaririk.

Basari

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

ENTZUN, GIPUZKOARROK!!

«LO-GELA SALMENTA IKUSGARRIA»

200 ereduz gora aukeratzeko

Sal-neurri guzitarikoak. Mailla guzitakoak.

SAL-NEURRI AUKERA IZUGARRIA!

Sari ta Esku-erakutsi garrantzitsuak.

Gipuzkoa ta Naparroako jendeari eskeiñia bereziki.

Errietara eramatea ta etxetan antolatzea.

UTSEAN! DEBALDE!

Epeak eta merkatzeak

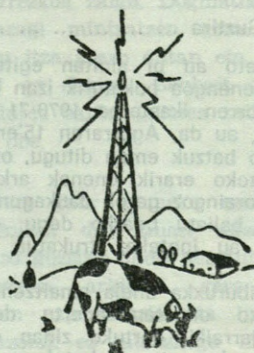
AMUEBLADORA COMERCIAL

SAN SEBASTIAN
Moraza, n.º 3 eta n.º 14

"HISPANIA"

San Marcial, 12
IRUN

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

BATASUNA ERRIAK DU ITZA

383gn. alean argitaratzen zun Zeruko Argiak, berak eta beste batzuk artutako erabaki nagusi bat. An, erria aitatzen zan eta erri ori jartzen zan batasunera bidean neurri. "Erri ori eskolatuz eta orren eskutik eta beraren pausoa abiatzen gera batasunera bidean" esaten zan an.

Beraz, erriak ere ekin bear dio batasun-bideari? Egin bear du alegen bat, senideen euskeraz jabetzen? Egin bear du.

Eta utzi bear dio bein betirako, "nik ez det entenditzen" esateari. Beti berdin. Joan Bizkai ertzeo errietara, etorri onera Bidasoz bestaldeko bertsolariak eta beti lelo berdiña euskaldun garbi askoren aotan "Nik ez diet entenditzen".

Baterre kosta gabe euskeraren jabe dan erri orrek, zerbait egin bear du, saiatu bear du. Etzaio eskatzen edozer gauzagarik, bere euskerarengatik eskatzen zaio, urrearen truke emango ez luken euskera orrengatik. Maite orren izenean esaten zaizu, asteko lanean ez uzteko guzia besteren gain.

Polita al da, guk, gurasoengandik sosik kosta gabe euskera artu degunok, izkuntza txikimilla puska eginik daukagulako, ikasi nai dutenai milla alako lan ematea? Bidezkoa al da, besteren bizkar uztea eginkizun guztia?

Jende asko dago gaur, gaur euskera ez dakiana eta ikasi nai duna, euskaldun osatuagoa izateagatik. Erdi-euskaldun dirala iruditzen zaie euskerarik gabe. Eta ez dute batere errurik, gurasoen izkuntza ez jakite ortan. Onenean, inork ez du errurik; baña erdi-euskaldun oiek, beintzat, ez dute. Eta, zorionez, gure euskerari —eta berenari— olako eskerra ematen dien ezker, ikasteko olako nekeak artuaz, guk lagundu bear diegu. Eta gure laguntza, batez ere, ortan dago; Guk zenbat eta geiago bateratu euskera, orduan eta ikasten errezago aientzat, guk zenbat eta geiago banatu, orduan eta nekezago aientzat.

Gañera, beste zerbait ere esan bear zaio, bere euskal-senideak izkeran daukan bereizkuntzak ikasten saiatu nai ez duanari. Zeñen euskera ikasi bear du ikasi nau dunak? Zurea? Eta, nereka ikasi nai ba'du? Edota, arena? Ala, denona ikasiarazi bear diegu? Ederki jaiorik dago, gizajoa, gure txikeri guztiak jaso bear ba'itu!

Ez! Milla bider, ez!!! Etzetik dakigunok, alegintxo bat egin bear degu euskera alkarrenagotzen, gutxienez besterena ikasiaz, itzegingo ez ba'degue ere.

Eta, ai ene!, bateratu nai-ez orrek izan dezake berekin arrixku aundi bat, besteri lan geiegi emateaz gñera. Utsa litzake, naizta bakoitzak berearekin jarrai, guztiok gurea salbatu al izango ba'gendu era ortara. Or dago, baña, koxka! Bakoitzak bereari eutsi bear orrek, denona ondatuarazi dezakela.

Ori da, noski, gaur euskera ikasten ari diranak ikusi dutena eta orregatik atera dute batasun-arazoa olako suarekin. Milla esker oieri! Oiek atera duten burrundak esnatuarazi gaitulako, bere euskal-kabi goxoan lo geunden erria. Bejondaiela!

Baña, esnatu al da erria? Ikasten jardun gabe euskeraren jabe dan erriak, egingo ote dio kasurik, jo ta ke gure izkuntza ikasten ari dan euskaldun jendeari? Entzungo ote du oien deadarra eta abiatuko ote da guzian euskeraren billa eta salbatuko ote du bein betirako gure mintzaira zarra?

ERRIAK DU ITZA

gure ume-ikastetxetan erlijiorik bai ala ez?

Ara or buru askotaraño eldu dan gaur-gaurko kezka bat. Kezka min-garria sinismendunentzat. Atsegin pozoidunen bat kolkoan sortuarazten duana, nunbait sinismen-arazoa ankapetik jaurti dutela diotenentzat.

Maiatzak 31. ZERUKO ARGIAK argitaratu du JAINKOA TA HAURRAK izenburuz idaztiko bat —gai oni buruz. ZERUKO ARGIAK agertzen dira zenbait gauza zerukoak batere ez diranak.

Lerro auk idaztean, ez degu oraingo ta emengo teokrazi onen alde erten nai. Orain inguru ontan daukagun gizarte-erakundeari teokrazi-izenez deitzea, ez ote da ustegabeko birao bat? Ezta ere ez genduke idaztiko onegatik ez eskubitar ezta integrista izen oietakorik merezi nai.

Ezta ere ez degu txaloitu ta ontzat eman nai guk, txikitari, ikasibear izan genduan bezelako kristau-ikasbiderik. Ezta ere, erlijioa guri erakustean erabilili oi zuten bezelako xistema edo erakusbide aspergarri ta —batzuetan— kaltegarri ua.

Xistemak, erakusterak, katekismak eta metodoak aldatu, gaurkotu, egokiagotu ditezela, bai. Oroimena, bildurra ta ixumenezko ikasi-bearra orrenbeste ibilli gabe, eman dezagula egunoroko ta gizarte-ko bizimoduarekin askoz geiago jositako erlijioa, gizona osorik gizon izatera eramango duan erlijioa. Baña erlijioa ez dago ume-ikastetxeetatik bazterterik. Ez degu Kristoren irudi zin-

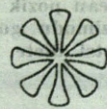
tzilikaturik, ez sermoi zaratsurik, ez folklorrezko erlijiorik gure umeen ikastetxetan eskatzen. Bai, ordea, Erlijioaren muña, sinismenaren lenengo oñarria eta bizitzako arazoan aurrean Jainkoaren Itz eta Egintzetatik jaso bear duan argi-bidea. Jana, etxea, jantzia ta kultura-bidea zor zaion umeari, gizon guztien biotza noiz edo noiz kezkatu egin oi duan Jainko-grña bizi ta barnekoiaaren erantzun-bide bat ere zor zaio.

Ontan, aurren gurasoak ezin aztu. Beren esku dago umearen bizi guztia. Izadi guztiak dakarren sena, gizakumeari ezin ukatu. Umea, bere alderdi guztietatik, gurasoen esku dago. Eta gurasoen eziñean, datoz irakasleak eta kanpoko eziñza lleak (Estaduaarenak, Elizarenak, ta abar). Baña gurasoen ordezkartizan jardun bear dutela, ez aztu.

Gure artean, guraso geienak sinismendunak eta kristotarrak dituzute. Ori dala-ta guraso oiek beren seme-alabak kristau-sinismenean ezi ta gidatzeko bearturik daude. Eta beren aurrak inoren eskutan uztean, kristau-eziketa jatorria emango dien irakasleen kargu uzten dituztela jakin eta, gero, oiekin alkar batean, eziketa ortan saiatu bear.

Sinismendunok eta ateoak ezin gindezke berdindu, inolaz ere, arazo ontan. Ateoa sinismenik gabe, ondasun oni buruz uts ikusten degu. Gu erlijio ta sinismena dan ondasun eder baten jabe gera. Guk ogi ori badegu; ateoak ez. Guk ogi ori eman dezakegu; ateoak ez. Berak ogi ori gabe utzi nai ditu bere umeak. Guk, ordea, ez. Eta, denak berdintzearen ikastetxean denak ogi ori gabe utzi ditzagula, eskatzen digu. Bestela bere umeak ez omen du ikastetxe ortan bear bezelako girorik izango. Eramazue erlijioz kutsutu gabeko ikastetxera. Ez dagola dirurik alako «ikastola» sortzeko? Ez dei sinisten. Asko omen zerate eta diruz ere oso txarto ez dei uste zabiltzatenik.

AITA AGIRRETXEK

**zeruko
ARGIA**

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA
Naparroko-Kantauriko ta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua
(Mayor, 50-1.º - Burlada Pamplona)
DONOSTIA'n:
Oquendo, 22 - Telf. 26666
ARPID E SARIA:
Barruan ... 215 pezeta
Korreo batasunetako errietan. 265 pezeta
Atzerrietako beste errietan ... 285 pezeta
Aldez Aurrez galdetu.
Salmentan (Ale bakoitza) ... 5 pezeta

KEZKAK LEKAIME EUSKALTZALE BAKARRA

Geiegi esatea ote da? Bai eta ez. Egia, an eta emen sakabanaturik, ba dira zenbait lekaime biotzez euskaltzale diranak. Urrutietan ala gertuan, non geiago?

Ba dira lekaime-etxe bakar batzuk beren elizkizunak erabat euskeraz egiten dituztenak ere; oso gu-txi, baña ba dira: Motrikun eta Oñatin beintzat bai. Auetan beren arteko otoitzaldia oso-osorik euskeraz egiten dituzte. Aretxabaletan eta Mendaron gutxiago.

Esan dugun ortaz gñiera ere ba dira banaka batzuk gure errietako konbentuetan, ixillean berenik, euskaltzale diranak.

Geixeago eskatzen asiaz gerò, arkituko al genduke euskaltzalerik? Euskeraz eta euskeraren alde zerbait dagianik? Gure erriaren serbitzuan argi eta garbi ari danik? Agiriko lanen batean ari danik?

Nik bat ezagutzen dut. Bakarra dala esango nuke, tamalez. Orain arte ezagutua izan ez dana. Bost urte egin ditu Gipuzkoan eta azkenengo urte-bete ontan agertu zaigu bete-betean euskal-lanean.

Errenteriako alaba, kaletik iru orduko bidera dagoan edo zegoan «Añarbe» baserrian jaioa: Iparragirre'tar Sor Reyes.

Ba du bereziki landu duan gai bat: Kristau-ikaspideta. Eta ortan ari da buru-belarri azken-aldi ontan.

Mailan-mailako zortzi liburu gertuturik-edo dituzte Kristau-ikaspideta emateko. Oiek antolazekoan, tar-tean ibilli zan Madril aldean gure Errenteriarra.

Oietatik iru mailla euskeratzekoan ere ez du lan gutxi egin lekaime argi orrek. Bera izan ez balitz... ez dakit nola egin bearko zuten. Orain, berriz, bi mailla atera dirala esan diteke ta irugarrena (bere 4.gna bada ere) egun batetik bestera diteke irarkolan.

Nexka-mutikoak Sendotzarako gertutzekoan, lanik aski egin duala uste dut Goierri aldean.

Euskal-ikastoletan Jainko-arazoa eta, Kristau-ikaspideta zenbateraino, nola, e. a. aztertzeko eta laguntzeko batzordean ari izan da lanean ikastaro ontan guztian beintzat.

Eta orain? Alde bat baiño geiagotatik bildu zaidan susmurrak dionez, ba diojala gure artetik. Madril aldean omen daramate. Bere Lagundi-barruan karguren baterako izendatu-bide dute, asko baliokotzat daukatenez.

Euskeraren eta gure erriaren alde ain lan onuragarria ari zuan lekaime, ezagutzen dudun lekaime euskaltzale oso-osoko bakarra, ba dioja. Lasai geldituko ote da bere Lagundia? Lasai geldituko al da gure Gotzaitzia? Eta gure euskal-gurasoen elkarte edo batzordeak zer?

Betiko joera nagusituko ote da oraingoan ere lekaimeen artean Euskerarekiko? Lekaimeen erdalke-riaren aurkako itz garatzak esatea besterik ez al dago euskaltzaleon esku?

GAZTAÑAGA'K

NUN BIZI GERA?

Euskaltzaindiak, negargarritzko gertaera bat eskeiñi digu bere Uztail-leko azkenengo batzarrean: euskal-langille purrukata dan Lekuona'tar Manuel, apaiz jauna, bere lendakari-aulkitik bota digute!!!

Ez aren urteei, ta ez aren maixutza paketsuari gorde diote begirapen-tanarik. Asko erori gera giza-mailetan bera, gure izkuntza-ren gordailu orain arte izan dan elkarte orren jokeraan.

Zergatik izan da guzia?

Lekuona adiskideak burrukarik na izan ez dualako. Inori «ez» esateko balorerik izan ez dualako, noski. Arantzazun, «amen» erantzun zien «H» zaleei. Gazte batzuek baiña, beren «txupatus» ori, berealako batean bear zuten; eta don Manuelek, zentzu aundiz, astia eskatu zigan, ezer aurrera eramateko. Luzapenak jendea erdi-aldera erakarriko zuala, uste baitzuan, eta itxoi-teko eskatu zigan. Orratx pekatual Utsa «ezetz» biribilla betiko eman izan baligu... Ori naikoa izan da bide, don Manuelen bizi guziko lanari esker txar au eskeintzeko.

Nortzuk egin dute lan ori?

Egiteko lotsagarri ori antolatu duten gazteak, guzariak utsenean kontra egiten zaienean, «inkisizioa» ta «inperialismua» aotan artzen dizue bereala. Oiek izan ditugu, jokaera lotsagarri ori prestatu dutenak

«xuabe-xuabe». Baiña BOTOAK (eta au da guretzat berria), gazteei «eskua pasatzen» ari diran «ZAR» batzuek eman dituzte. Eta boto oien bidez eman diote «ostikoa» don Manueli.

Guk orrelakorik ez genduan amesik ere egiten. Orregatik, ez gera azpijorran ibilli, botoak nundik inguratuko. Gu Linbotik atera gaituzte orrekin. Baiña bildur gera, guk baiño azken tristeagoa izango dutela, gazte oiei laguntzen ari diran «zarrok». Badakizue: «otarra bat egiten duanak, eun ere egin ditza-ke» aukera ematen badiote. Ta asi zaitezte zerbaitetan gazte oiei kontra egiten. Ikusiko dezue nolako eskerrak ematen dizkitzuetan, zuen loxinkeri ta guzti.

Nola egin dute beren lana?

Amaita aldiz etorri zaizkigu asarre: Zergatik jarri dezu ori ZERUKO ARGIA'n?... Ori etzan jarri bear... Kontu alako jarri!...

Ba, oraingoan, zabal-zabal eman dute «ostiko» lotsagarri orren berri. Ta ori naikoa etzala, batek eta besteak ZENBAT BOTO izan dituan ere, «influxente-influxente» jarri digute. Orrela agiriago gelditzen baitzan don Manueli eman dioten «matraillekoa».

Bein ere gertatu etzana

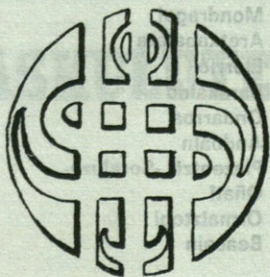
Euskaltzaindiaren berrogei ta

amar urtetan, izan da eztabaida pranko euskaltzainen artean. Azkue eta sabindiarrek izan zituzten iritzi elkarjokakoak: «rr» ta «l»-ren ikamika luzetan. Azkuek «s» ta «ts» obesten zitularik, eta sabindiarrek «x» ta «tx» gogozko zituztelarik... eta abar eta abar... Ala ere, ez Azkue'ri ta ez Etxaide'ri ta beste inoizko lendakariari kendu zioten bere nagusi-aulkirik.

Marxismuaren «demokraziak» eka-ri digu etxera, beste lurraldetan duan esku ederra, sator-lana eginaz, erri osoak bere agintepean lotzeko.

Don Manuel! Zurekin gaude! Ta zurekin dezu, zentzua galdu ez duan Euskalerria!

Etxaniz'tar Nemesio

Euskalerritik begira...

HEGO AMERIKAREN LARRI - UNEA

Egunetik egunera, Hegoa Amerikatik datozkigun berriak gero ta nahastuagoak ditugu. Azken aldi hontan gertatzen diran bahitze edo sekuestroak, militarren indargolpeak, politika kinkak, t.a. egoera konkretu baten arperen eta ondoren dirala ez dago dudarik. Zer da Hegoa Amerikan gertatzen dana?

Herri hauen zenbait prolema, demografia dala-ta sortutakrak dituzte. Azken urte hontan, hego-amerikarrak asko azi ta ugaritu dira. Historian zehar, jendetza aziketa industri reboluzioaren ondorenean gertatu izan da gehienik. Hegoa Amerikan, berriz, industrializatzeari ekin baino lehen edo bateratsu gertatzen ari da. Estatu Batuetan, adibidez, jendetza-aziketaren proportzioa 2,4 % izanik, Brasilen 4,3 % eta Mexicon 4,5 %. Jendetzaaren errealidadea ezagutzea beharrezkoa zaigu egungo zenbait prolema behar bezala ulertzeko.

Hego-amerikarrak, erabat harturik oso gazteak dira, estadistikak erakusten digutenez. Orain ez natzaizue zerbakiak gaitzeka ipintzen hasiko Cuba dugu, jende-adinez zaharrenetakoa: 25 urte bateko-beste. Gaitzetzeko estatuak hego-amerikarrak gazteagoak direla dakusgu. Beraz honek darakuskunez, ume ta gazte asko dago herri horietan, ta behar dituzten inbentarioak ez dira nolanahikoak egiazko aurrerapen bidez abiatzeko. Eziketa antolatetako, umeak ugari diranean, askoz garrantzi handiagoa dauka ezparrak gabe.

Gazteriarerengan konfidantza eduki behar dugu. Hego-amerikarrak hain gazteak direla jakiteak asko pozutzen gaitu. Iraultza aurrerazalea ongi egiteko prestuagoak egongo direla pentsatzen dugu. Ez pentsa, ordea, hortarako erraztasunik arkituko dutenik, handiak bai dira bertako lotura eta kondizionamenduak. Bestalde bere barruan nabari dan migratzi mugimenduak ere gogoan hartzeak dira. Nekazaritza utzi ta jendea iri nagusitara hurbiltzen da multzoka. Gai hontan, aldaketak oso nabarmenak direla esaten digute estadistek:

Hiritan 1950 gn. 39 % bizilagun; Nekazariak 61 %
" 1960 gn. 48,1 % " " 52,9 %

Hiri handietan bada, jende anitz bilduko da bere inguruetan.

Hona hemen bada, Hegoa Amerikan jendetzaaren banaketaren alderdi gutxi batzuk.

Ekonomi erakunde, antolatetako, aztertuz, desberdintasun eta desekilibrio nabarmenak zaigu. Jende gehiena nekazari izanik ez dio ekonomi aurrerapenari bultzadaka handirik ematen. Nekazariak lan gehiago ta hobeki egin dezaten, ongi mekanizatzea litzake biderik egokiena. Alabainan, zer egin sobran legokean jendeaz? Prolema hain garrantzi industria osatu ta zabaldurik ez dagoen tokietan? Prolema hain garrantzi izanik, lurrun, oligarkek, ez dute egiazko erantzunik eman nahi izan, ezta gutxiagorik ere. Gerora kapitalismoaren egalean pozik kokatu dira. Kapitalismoak eskaintzen dien epeltasuna ta bizimodu gozoa, leguna, gogozkoa zaie nunbait. Horrela jarraituz, ongi eutsi diete aginte indarri.

Ekonomi arlo hontan, kapitalizazio baten beharra dauka Hegoa Amerikak industrializatzea aurrera eramanez ahal izateko. Hortarako esportazio gaiak: arrollo edo petroleoa, kobre, kafe, azukre ta algodoiek ez dute behar bezelako aberastasunik sortu erazten. Sarritan, produzio sailak mugatuak daudelarik, prezioak ere erosleak ezartzen dizkiete. Estatu Batuek dira eroslerik onenak, ahal dan gutxien ordaintzen saiatzen direnak. Kafearren prezioa, adibidez, erdiraino jexierazi dute azken hamabi urte hontan.

Lehenago Bretania Handiak indarra ta influentzia handiena bazuen ere, gerora Estatu Batuek erein dute, ongienik, Hego Amerika lurraldea. Inbentario pribatuak dira gehienak. Venezuelen, eta ez da exenplu bat besterik, 1967 gn. 2.553 milioe dolar ipiniak ditu, ta gehienak, 0 % petroleo lan eta negozioetan. Estatu Batuen interesak, loturik daukate Hego Amerika.

Situazio honi, diru indarrak eta armen indarkeriak eusten diote. Hego Amerikan ez da herria askaeraziko duen inbentario egin. Eziketa ta edukazio lanetan saiatu badira saiatu, ez dute oraindik, herria kultura bidean jarri. Kapitalismoa bertako burgesdiarekin bat eginik, egungo egoerari eutsi nahi diote. Gaurko esturturen aurka dijoazten ekintzak gaitzesten dituzte. Baietako, sekuestroak, injuztiziak direla, kulparik gabeko jendeak sufritzen duela, bidegabekeria dala, t.a. sarritan ozenki, aldarrikatu, predikatu digute. Nik gai hontaz ez dut nere iritzia emango. Alabainan, egun sufritzen duan herria errundun ahal da? Bere askatasun ta zer nahi aginte, zergatik besteen eskutan utzi? Herri bakoitzak ez ahal du, berari dagokionez, bizitzeko eskubiderik? Injuztizia gaitzets dezagun, ez ordea axaletik, gain-giroki begiratu, bere osotasunean hartuaz baizik.

Hauze da hego-amerikar kapitalista baten otoitza: "Herriak sufritu dezala... ez da txarra. Horrela jarraitu dezan... betor indarra. Kapitalistak lagun duen militarra. Amen".

Mikel UGALDE

1970. Ezieraren Mundu Guziko Urtea AURTZOEN ETA GURASOEN ESKUBIDEAK

(II)

Donostian, Aldapetako arri-bide malkartsuaren babesean, Kontxatik eun metrotara eta San-Bartolome-kalean, 25-garrenean, «JUANI-ETXEA» izeneko ostatu bat dugu. Etxez, ez da aiti txikia. Bi oin eta ogeita lau oe bait ditu. Baiña, jattetxe-izenez, aundia.

Iru neska jator dira, bere ardurata kontu dutenak: Bat, elgoibartarra; bestea, azkoitiarra; eta irugarrena, zeraindarra.

Udaran, Zaragoza eta Madrilgo turista-ta udatiarrez betetzen da. Negu-aldetik berriz, ikastetxe nagusietako ikasle eta katalandar, valenziar eta galiziar bide-saltzailleekin.

Otordu-aldietan, «JUANI» jan-gelako ikasle gazte griñatsuen elkar-izketa sakon eta mamitsuak eta ango eztabaida bero-ta zaratzak ikusirik, normairi —irudimenaren bidez—, bururatu lezaizkion lekuak dira, Atenas-ko Areopago eta Erromako foro-izeneko enparantzak.

An erabiltzen ez dan izketa-gairik, ez dago. Ango eztabaidak ikusirik, egoki-ta zuzen esan lezake: «De omni re scibili», aintziñako erromatar idazlariaren antzera. Jakin garri diran gai guziak erabiltzen bait dira: Teoloji-ta filosofi; politika-ta kirolak; jakintza-ta eziera-arazoa; gizaki-eskubideak eta askatasuna; Marx eta gizarte auzia; sexualidade-arazoa; Freud eta Marcuse; zine-ta neska gazte kontuak; opustarren garaion-zaletasuna; Urtain... eta abar.

Eta, gaur, idazlan onetan beste gai guziak alde bat utzirik, egun batez «Juani-Etxeko» Jan-Gelan, Ijieru-ikastolako gazte batek, ezierari buruz esan zituan itz batzuk aztertu-ta adierazi nai nituzke.

Eta norbaitek, eziera-arazoa, zergaitik aukeratu dudan, galdetuko balira... auxe erantzungo nioke: Aurtengo urtean, «Ezieraren Mundu-Guziko Urtea» ospatzen dugulako eta asiera asieratik, gai ori erabiltzeko asmo-ta erabakia artu nituelako.

I. NORBEREKERIA

«Ezieraren elburua —ala zion ijieneroetako gazte batek—, gizonaren

buru-jabetasuna izan bear-du, batez ere, bere adimenaren buru-jabetasuna.»

«Ikasleari, ezin dakioke ezar leen-asmatutako irakaspenik —erdal izkuntzan, «sistemas pre-concebidos» esango genduke—, ez erlijio-aldetik eta ez filosofi-aldetik.»

«Ezieraren eginbearrik bereziarena, aurraren adimena, gogoketan eta ausnarketan, azi-araztea izan bear-du, gero... aur berak, ifioren laguntzarik gabe, atsegiñenak iruditzen zaizkion irakaspenak, beretzat aukera ditzan.»

Zoritxarrez, gure ikastetxe nagusietan, gure ikasle gaztearen antzeko mintzoak, maiz entzuten dira.

Baiña, ez dugu aaztu bear gauza bat: Gaur, gazteria artean, zabaldua dagoen pentsaera ori, ez dala gaurkoa. Aspaldikoa, baizik.

Berreun eurre bait dira ideologi ori, uropan sortu zala. Frantziako matxinadak ekarri zigun emaitza dugu.

Bere izena, «norberkeria»... «bakoizkeria» du.

«Norberkeriak», giza-personaren berezko-izaera, neurrigabe geitu; eta bestetik, giza-personaren burujabetza ere, neurritz kanpo goraltzen digu.

Gaurko gazte askoren pentsaera onek, errazegi aazten duana, auxen da:

Aurra, mundura etortzen danean, «tanquam tabula rasa» etortzen dala.

Ez-bearrik aundiñenean eta norberaren irizpiderik gabe.

Beartasun ori —zalantzarik gabe—, aurraren bereiztasunik garrantzitsuena da.

Gaitzera, pentsaera onek, arrisku aundi bat du: Geiegiz, burujabetza, matxin zale-ta lege gabeko diran gazteek, sortzeko arriskua.

Orren ondorena, garbi ikusten dugu: Bere adimen eta nai-izateetik sortzen ez danik, ez dutela, iñoiz ere, bereganatuko. Ez Etika-aldetik eta ez Moral-aldetik sortzen danik ere. Eta beti, bere irizpideengatik, on-on diran giza-balore-ta arau na-

gusi guzien aurka joango dirala. Aurrerantzean, gizaki bakoitzaren nai izatea eta irizpidea izango dira, jokabide guzien eredu-ta lege.

II. KRISTAU-AZALPENA

Norberkeri-ikasbidea goraltzen duten sustrai-gai oek, ezin genitzake ontzat eman. Zergaitik?

Batetik, ikastola «laikoa» eta bestetik Jainko-ukatzeta dakazkielako.

Ez degu aaztu bear, ezieraren elburua, ez dala adimenaren burujabetasuna iristea, baizik aurraren nortasun osoa geitzea, batez ere, bere adimenari, bere barne-ezaugarri eta bere naimenari buruz.

Aurra, bearrezkoak ditu kanpotik datozkion laguntzak, batez ere irakaslearen laguntasuna.

Beragandik artu bear ditu leen-biziko irizpideak, zuzenbideak eta jokabideak. Orregatik-eziera-klase guzietan «dogmatikeri» pixka bat, gutziz bearrezkoa da.

Eta ori, bai kristau-ezieren eta bai marsimu-ezieren.

Jainko-ukatzaille eta erlijiorik-gabeko irakasleak ere, beren ikasleei, leen asmatutako irakaspenak ezartzen dizkie.

Orregatik —ikaspede bat, egia ala gezurra dan jakiteko gauza ez diran bitartean—, aurrei, txiki-txikitandik, egiazko diran sustrai-gai-ta arau zuzentzaille nagusienak eman bear zaizkiete.

Baiña —baldin norbaiten iritzira—, eziera-alorretik, kristau siniskaiak kentzea, aurraren nortasunari dagokiona bada, arrazoi berdiñean oinarriturik, komentsuago esan dezakegu, aurraren eziera-klase guzietatik kendu bearko dirala, leen asmatutako irakaspenak.

Eta oraindik, arrazoi ta kemen aundiagorekin baieztko dugu, jainko-ukatzaille-ta erlijiorik-gabeko ezierak uxatu bearko dirala, Euskalerriko ikastoletatik, gure aur anaitxoei, munduari buruz, leen asmatutako irakaspenak ezartzen dizkielako. Itz batean: Ateismoa ezartzen dielako.

(Jaraituko du).

TXALINTXO

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutsa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi - zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzka:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegi
Beasain

Gernika
Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi

Gasteiz
Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Ernani
Zarautz
Sestao

Azkoitia
Mungia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

KUBA, EKONOMIA ETA POLITIKA BERRITZEKO ASMOTAN

Nekazari gaitan ainbat dakian ene Dumont-ek (Kuba, Txina eta beste erriei buruz zenbait liburu idatzi dituanak alegia), Kuba-ko gauzak ain ongi ez zijoazela esan zuen.

Fidel Castro bera ere asia zan erri-iritzia preparatzen, joan zan maiatzean egin zuan itzaldi arekin: «Erreboluzio batek elburu bat artu eta irixten ez badu, biotz-minberatzen nau erreboluziolariak, beren benetasunean eta ohorean zatzatuz».

Kuba-k, bere erreboluzioa giroaren pozean, 10 milloi tonelada azukre jasotzeko elburua zuen aurtengorako. Sobietarrek, beren fraksoetan ikasiak izaki, elburu motzagoa jartzeko eta «agirik kontabilitaderik» ez emateko aolkatu zioten. «Nik ez dut tranparik egiten erreboluzioarekin», erantzun zien Fidel-ek sobietar aolku emailleei.

Maiatzean, 9 milloi tonelada jaso zituzteneko kontuak entzuten ziran. Uztailaren 26-an, Fidel Castro berak argitu zuen auzia; Kuba-ko erreboluzioa egin zaneke 17-gn. urteburuko itzaldian eta 200.000 pertsonen aurrean, 8.500.000 tonelada jaso zirela jakin genuen. Ez da baez padako produzioa, Kubaren egoera kontuan artu ezker; baiña, bestalde, Kubako rejimenak ekonomi eta politiku egikeran dituen zapuzkeriak ageraratzen ditu.

—oOo—

Fidel Castro-k uztailaren 26-an egindako itzaldi luze ura, bere gobernuko jostoiaren «autokritika» garratz bat da. Oso illun agertzen ditu Kubako ekonomiaren alderdi guztiak. Produzioak beeraka egin duen sail bakoitza aitazten digu.

Zementua (1968-an baiño % 23 gutxiago); ongarriak (uste baiño % 32 gutxiago); galtzairuzko barrak (leengo urtean baiño % 38 gutxiago); artilezkoak eta jantziak (uste baiño 16 milloi m.² gutxiago); esnea (leengo urtean baiño % 25 gutxiago). Produzio txikiak, barazki, aragi, koipe, edari, zigarro eta abarretan.

Eta belztasun berarekin agertzen ditu eraman-ekarrien egitura, ad-

ministrazioaren ardurak eza, produktibitate txikia eta produktuen kaidade eskasa. Bost egunez erabilutako zapatak, deseginda ikusi zituala aitortzen du berak.

«Gure eragozpenak geitzen dijoazela esango dute gure etsaiek eta arrazoi dute. Efikaziarik ezaren eragozpenak ditugula esango dute gure etsaiek eta arrazoi dute. Ezin egon dala gure artean esango

10 milloi tonelada azukre jasotzeko elburua...

dute etsaiek eta arrazoi dute. Ezin ikusiak ditugula eta egia da, ez dugu bildurrik ala dala aitortzeko» esan zuen Fidel Castrok. Eta bere itzaldiari jarraiki «Erantzunkizuna nerea da leenik. Zorrigaitzez nere autokritika oni ezin dizkiot soluzioak erantsi. Ikaspide garestia izan da gurea. Eta orain, gure ezjakintasunaren ondorioak jasan bear».

Ala ta guztiz ere, naiz orain bertarako soluziorik ez zuela ezagutu, gobernu eta alderdia eraberrituko zituela eta langilleek, ekonomi erabakietan, parte geiago izango zutela, agindu zuen.

—oOo—

Ezagun da bai neurri batzuk artu dirala. Kubako Komunista Alderdiko buru-kideetako eta Laneko Ministrotan dan Jorje Risquet-ek egiña du itzaldi bat telebistan, Fidel Castro-ren itzaldiaren zenbait puntu zabalduaz.

● 1971-n azukre kaiña biltzeko, 1970-ean baiño 100.000 langille gutxiago erabiliko da (ortarako zeuden 500.000-tik 400.000 bakarrik beraz). Onela, beren tokietan jarraitu aal izango dute garrantzi aundiko enpresetan ari diran arduradun, angille eta estudiantee.

● Nekazaritzaren mekanizatzeari bere garrantzia emango zaio.

● Berriak egiten asi baiño leen, oraindik bukatzeko dauden industri eta enpresak burutu eta martxan ipiñiko dira.

● Galdekizunak egingo zaizkie langilleei, «enpresaren jostoi» zuzenazuzenean parte artuko duan «talde osotua», nolakoa nai luteken adieraz dezaten.

—oOo—

Arrazoizko asmoak eta bidezko aldaketak guziok. Eguneroko gertatzenaren gogorra gaillendu da eta erreboluziolariok berena ikasi berarean gertatu dira.

● Erreboluzioaren lilluramenak ezin dezakela zokoratu ez antolaketak eta ez teknika. Ekonomi etekinak bere legeak dituela, alegia.

● Bearrezkoa dala interesatuak, dagozkien erabakietan, parte artzea. Bakarizketa utzi eta elkar-izketa artu bear dala esan du Fidel Castrok. Ez dala aski, batzuek uste duten bezala «egurra astintzea».

● Burokrazi arriskua dala. René Dumont-ek, Fidelen lagunaren artean utsean banatutako Alfa Romeo-ak salatzen zituen.

● Eta 65.000 emigrantek aldegiten badute urtero U.S.A.-era bertan gelditzeko, oso zailla zaiela ekonomi aurrerapena. Eta ekonomi azikuntzarik gabe, zertarako itzezin sozialismoaz?

J. ARTOLA

KRISTAU DEMOKRAZIA ETA KOMUNISMOA

Txileko Frei jaunak irabazitako auteskundeak dirala-ta, orain bere taldeak elekzioetan lortutako aurrerapenak galtzen ari dituela-ta, ZERUKO ARGIAN zenbait naaskeri irakurri ditugu degu.

Txileko kristau demokrazian talde batzuek badirala komunistekin bat egitea eskatzen dutenak, alegia, ta erreboluzioa, giza arazoan iraulketa, egin bear dala dioten talde auek, auteskundeetan bederen komunistekin bat egitea eskatzen dutela...

Txile gaur askatasun erri bat da.

Askatasun erri batean, gizonak bere taldea aukeratzea libre du.

Kristau demokrazia alderdi politiko bat da. Mundua ikusteko era bat. Gizonaren nortasuna ta bere problemak ikusteko era berezi bat. Gizona Jaungoikoaren seme bezela ikusiaz, Mundu ontako izate ilkor bat bezela bere eskubideak zaindu ta osatzeko bide bat. Baiña... Jaungoikoaren seme bezela ikusiaz... edo bestela ez luke KRISTAU demokrazia izen izango, baizik, auskalo, «humanista» alderdia, edo bear bada sozialismoa.

Alde aundia da beraz, gizonaren urrengo bizitzaren bearra ikusi ala ez ikusi. Sozialismoa ta komunismoa, biak filosofi materialistak dira. Gizona abere jakintsu bat bezela ikusteko era bat. Sozialismoak eta komunismoak ez dute gizonak arima bat duenik, gogo bat barruan duenik sinesten. Beraz, Juangoikoarenaganako ta Jaungoikoaren legeak agintzen dizkigun eginbearretarako ez du begirunerik. Ta au ez sozialismo «humanistak» eta ez komunismo askatasun gabeak ere!

Kristau demokraziak komuniste-

kin zerbaiteko elkartu bear lukeala uste dutenek, arrisku aundiko erabakia artzen dute. Frantzia munduko Bigarren gerrate ondoren ikusi zan bezela, ta oraindik-orain Italiako ristau Demokrazia alderdiak bere batzar orokarrean erabaki duen bezela, komunistekin ez dago ezertan urrutira joaterik. Bi arazoengatik: gizonaren askatasunean sinesten ez dutelako, ta gizonaren goi mailako bearrrak buruan ez dauzkatelako.

Sozialista «humanistarekin» gauza askoz geiago egin ditzake elkarrekin. Oek, sarkaldeko European ikusi genezakean bezela, gizonaren askatasuna zaintzen ta onartzen bait dute.

Izan ere... nola joan zindezke bide batean komunistekin, oek auteskundeetan ta geienaren erabakietan sinesten ez badute?

Nork aitatu lezake komunistak agintea artu ondoren, ta oraindik agintean dauden errietan, elezioetan ezer garrantzikorik autatzen danik? Orrelakoekin Kristau Demokraziak batera joan bear lukeala diotenak, ametsetan, amets zorotan, ari dira. Esmatze samina izango duen amets batean...

Ta gure errian, Euskalerrrian, naito txiki ta indar gutxiokoa gera gure txikitazunean gure artean alperrikako ametsik izan dezagun; ta buruz, kementsu, joka dezagun!

ZARAUZ

ZERUKO ARGIA

SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria'ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoek.: 25.457 eta 26.987

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa 65 19 60

Landolakoa 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifak

Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

AURKI MADRIDEN

«TXANGURRO» REN

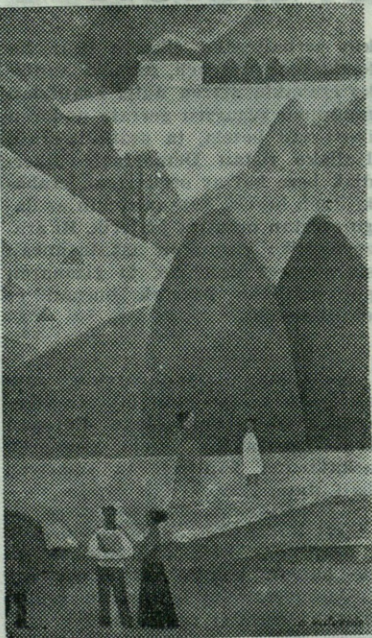
ZABAL ALDIA

«COSTA FLEMING» EN ERDI-ERDIAN
ESPAÑAKO NASKULUTEGI BIKAIÑENA

Doctor Fleming, 54

MADRID

Antonio Valverde «Ayalde» ren IBAR IXILLEAN

ardo goxo; ardo zaar garraiz bai-
zik. Ayalde'k ez du esku pallaka-
tzalle; esku astintzalle baizik, zen-
zait gauzaetan lozorroan bizi ez gai-
lezen...

Beste gauzatxoak. Askotan guk ezer
esatekorik gabe idazten degu Ayal-
de'k ez. Esatekorik ez duanean, izil-
lik egongo zaigu. Idazten bada, zer-
bait gauzaetan lozorroan bizi ez gai-
Euskeraren gaurko egoera ez bada,
gure paisajea izango da; paisajea ez
bada, artea; artea ez bada, beste zer-
bait, bañan beti ere «zerbait», eta
«zerbait gure».

—oOo—

Esatekoari buruz, gaiari buruz,
ori. Esateko erari bagagozkio, be-
rriz, zer esan, Ayalde'ren estiloari
buruz? Estilo berria; bañan, ala be-
rean, argia. Berria azalez, estilo la-
burra, ritmo ondo-neurtu batean.
Bañan estilo argia benetan. Estilis-
ta fiña degu Ayalde.

Antxon Valverde —ez-izenez
«Ayalde»— izen-eredu bat da gure
artean. «Izen-eredu» edo-ia «eredu-
izen». Guztiontzako entzungarri dan
izena.

Euskera, berri-berritik ikasi, eta
gaur apainki idaztera ere iritxi dan
euskaldun berri degu Ayalde.

Askok dakigu, nola izan diran,
Antxon Valverde'ren lenengo bide-
urratze ta urratsak gai onan. Do-
nosti Zaarreko ikastola ixil batean
—Ikastola Eredu, bera ere— izil-
ixillik ikasten ziarduan izan nuan
nik Valverde'ren lenengo aditza ta
ezaguera. Ixil-ixillik, egunik uts-egin
gabe, txintxo-txintxo, barrupenta-
kor, Ikastolara joaten zanean. Or-
duan ezagutu nuan. Buru-belarri, zo-
ratuaren gisa, euskal-aditza barru-
barrutik aztertzen ziarduan egun
aietan.

Pentsatzen del, pentsatu, nolako
pozez joango zan orduan Ikastola-
tik etxera, gabero, amar-amartedi-
inguruan —beste asko Barretik be-
zela, bera Ikastolatik— bere emaz-
teari, eskolau txikiak amari bezela,
bere eguneko poza adieraztera, ge-
ro-ta-aurreragoko ikasketak bio'zean
sortzen zioten poz barrukoia, bere
emazte euskaldun jatorraren bio'zean
ixurtzera. Emaztea izan bait du
Ayalde'k bere bigarren —lenengo?—
Irakasle, euskal-idasbidean, euskal-
katiximan.

Lamsfus'tar Maria Dolorex... No-
lako oroitzapen goxoz naasiak, iño-
laz ere, gure adiskidearentzako, be-
re euskal-ikasketan oroitzapen etxe-
koiak!

—oOo—

Urteen buruan, gure euskaldun be-
rriak bere euskaltzalasunaren ager-
garri, esku-erakutsi eder bi eskeiñi
izan dizkigu. Garraza lenengoa; go-
xoagoa bigarrena. Goxoagoa; bañan
ez goxo-gexa, garraza-puntta baizik.
Gure Ayalde ez da izan bein ere
idazle goxo-gexa oietakoa, paper
ixuria makinan sartu izan duanean.
Ayalde'ren kupeletegiko ardoa, ez da

akuarela fin, garden, garbi... Akua-
rela fin, garden, garbi ditu baita be-
re olerkiak ere. Ez bait da ori me-
ritu txikia olerkari batengan. Emen
ematen dizkigun dozenatxoan, auke-
ra egin bear-ta, neretzat nik iru au-
keratuko nituzke: «Loreskin-tantak»,
«Urie berri on!» eta «Hendaya'ko
ezkila».

—oOo—

Bukatzeko: liburu polit, liburu
irakurgarria, Ayalde'rena. Bein es-
ku-artean aru ezker, eskutik ezin
utzi diran aietakoa.

LEKUONATAR MANUEL

(Liburuak dakarkian itz-aurrea)

IRAKURGARRIAK

Tarteka marteka azaltzen dira euskal liburu bereziak, eta ez dakit nik
ze arraiogatik, baina badirudi zain egon ohi dirala noizpait irten bestek
ere berehalaxe irteko.

Berdin gertatzen jaku aldizkariekin ere. Zenbait astetan dugu Z. A. bai-
no besterik eskuratzen, eta gutxiegi iritzita, zerbait gehiago nahian geratu
ohi gara. Beste batzuetan ordea, Z. A. ezezik beste hiru edo lau jaso ohi
ditugu, eta orduan osteria lartxo deritzagu, eta guztiak noiz irakurri nahiko
astirik lortu gurarik jardun ohi dugu. Hontaz baderitzat irakurle eskas sa-
mar bat baino gehiago gelditzen dala bat edo beste irakurtzeke. Eta gero,
geroko gero, biharko utzia, betiko utzia.

Hala ere, oraingoan bihinik behin, hil edo biziko eginkizun bati lotu-
rik ari garalarik, txitean pitean datozkigu bata bestearen ondoren aldizkari
batzuk (liburu gisa argitaratzen badira ere).

Hiruzpalau aldiz irakurri dugu Eganek argitaratutako PRO DOMO de-
ritzen Mitxelenaren artikulua luze eta sakona. Honenbeste aipaturik gizonak
(alferrik, ez bait zan bera bere buruz ari, inoren aginduz baino) azkenean
bere esku hartu du erantzuna. Eta ze erantzun ona, onik bazitekean.

(7'gn orrian jarraitzen du)

DONOSTI'KO AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA'K

1970gn. urtean

bigarren sari-zozketa

berezia eratu du

1.000.000

pezeta

250.000	pezetako sari bakarra	250.000
100.000	pezetako sari bakarra	100.000
50.000	pezetako 2 sari	100.000
25.000	pezetako 4 sari	100.000
5.000	pezetako 90 sari	450.000

GUZIRA JO TA..... 1.000.000 pezeta

diru-jartze epea: dagonila'ren 31 arte

ERAMAN - EKARRI'rako

AGENCIA

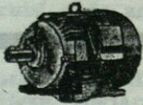
Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

MOTOR ELEKTRIKOEN
KONPONKETA

GORDAILUAK

Bar Deportivo aurrean

Nueva, 3 Urrut.: 58357

ANDOAIN

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soilla (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-gaifia
- Guriña
- Yogur
- Batiduak

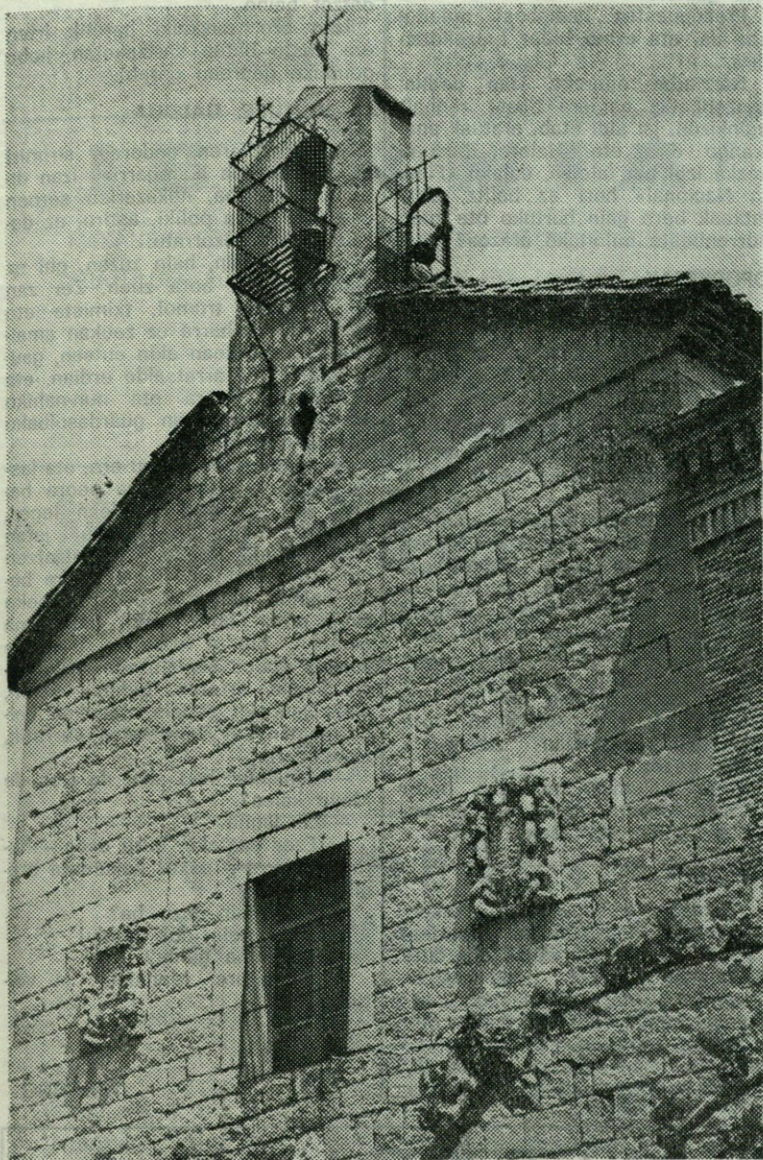
Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

* eskatu argitasunak gure lantegietan gozo artuko zaituzte

"GURE AMA LURRA"

TAFALLA TA EUSKAL GIROA

Eskolapioen ikastetxea («Aida» argazkia).

Nafarroako Erribera gainean, Alaitz mendiaren azpian, Orbako ballara inguruan aukeratuko dezute Tafallako iria. Nafarroako iri aundi ta ederrentakoa da, Nafarroa erdiko iri burua egiten duana. Lurralde aberatsak ditu, Zidakos ibaiak bustitzen dituanak. Iri osoa, Santaluzia mendi ertzetik asi ta zelairano zabaltzen da.

Nafarroako erreinu zaarra osatzen asi zanean, amargarren gizaldian, Alaitz eta Orbako euskal nafar artzaiak beren artaldeekin bazter auetan ibiltzen ziran bazkatzen. Tudelako moruak estu xamar zebiltzanean been artean, gaztelu bat

altxatu zuten eta aren inguruan bizitzen jarri ziran.

Nabas de Tolosako burruka nagusian, 1212 urtean naiko azkar ibilli ziran eta erregeren laguntza bereziak artu zituzten.

Lurrak irauliz eta goldetuz, Tafalla asko aberastu zan, eta 15garren gizaldian, 1419 urtean ospatutako periak asi ziran egiten. Gizaldi ontan, Nafarroako erregeak beren egonaldietako, altzatu zuten jauregi eder bat.

Amaseigarren gizaldian, Santa Mariko ta Lan Pedron parrokiak altxatu zituzten, baita beste jauregi eder asko ere. Garai ortan elizgizon idazle anitz izandu zan.

Azkeneko gizaldian, Enparantza berria ta Erriko-etxea jaso zituzten. Olategiak ere ugaritu ziran, arto ta olio-errotak, eta abar. Garai berdinakoa da trenbidea.

Gaur, Nafarroako industri zabal-kundea ementxe dijoo. Jarri berriak dira Luzuriagak eraman dituen olategi ikusgarriak.

Orain Tafallak 7.000 bizilagun baiño geiago du.

Garrantzi aundiko ikusmirak baditu. Santa Mariko aldare nagusia ikuste arren bakar, Tafallan sartzea merezi du. Antxieta gipuzkoarrak egiña da, amaseigarren gizaldian. Zoragarria da, nere iritiz berak egindako lanik ederrena, Zumaya ta Jakakua baiño oboagoa. Amabirginiaren bizitza agertzen da, dan dana Gurutze betekin burutua ta gurutze azpian Jesus illobira daramakitela.

Azkeneko zati onen berdinak, neurri txikiagoan baditu egiñak Antxieta Tolosan Santa Klarako sagraioan eta Orexakoan. Elizan bertan badu Antxieta egiña, eskubiko aldare batean ikusgarritzko Gurutze eder bat. Arpegi ura ikusita, ezin da aaztu geiago. Antxe dauka jarria Antxieta bere sillua.

Benetan ederra ere, Menkos itsas gizon nagusiak 18garren gizaldian egindako Bekoletasen lekaiume etxea. Eliz barrenean aukeratzen da Roland de Moisen aldare nagusia, 16garren gizaldikoa, Oliba lekaide etxetik ekarria. Esku lan bikaña da, zillar antzez landutakoa.

Aldi ontan, Tafallan jaio dan euskal giroa ezagutzera etorri naiz. Jakindu nuen ireki zutela ta oso garrantzi aundiko berria zala iduritu zitzaidan. Amets bat da ikustea Erribera gainean, Nafarroa erdian orrelako erri aundi batean, euskal ikastola bat irekitzia. Onek esan nai du, bizirik dagoela oraindian euskal arnasa. Orrenbesteko gizaldian eus-

kera galduta gero, oraindik euskal suaren garrak irauten du, euskal sena ez da il, bizi da. Ara nik ikusitako miraria.

Sanseberinoko aurtegi, ikasurte ontan asi da euskal ikastola, bederatzi aur txikirekin. Garzaingo Nekane Zelayeta da andereñoa. Egunero lau ordu sartzen ditu aurrekin euskera erakusten. Orrela eman diote asiera ikastolari.

Andereño berak, astero iru egunetan, atsaldetako 6.30 - 7.30-tara, euskera erakusten die neska-mutillai. Berrogeiren bat biltzen dira. Ta egun beretan gauetan 8-9-tara gizon emakumei, amarren bat badatozte. Ikastalde auek skolapiotako ikastetxean izaten dira.

Euskal kultura aldeko ekintza berezi onek bere langilleak izandu ditu. Aspalditik datozte asmo auek, gaur frutuak ematen asi diranak. Azkeneko guda aurretik, nafar euskalzale talde indartsu bat ba zegoen, gogor lanean ari zana. Kampion, Iturralde ta Altadil napar jator auen lanak, Tafallan izandu zituzten ondorengoak. Guda ondorean euskal giroak lo egin bear. Berriro, gurasa talde bat asmo berri batzuekin asi zan lanian. Ta ara nun datozten Luzuriaga Olategi berriakin gipuzkoar euskalzale batzuek. Auek lengoakin elkartuta eman diote azkeneko bultzada euskal giro berri oni. Urmeneta jaunak ta Prinzipe de Bianak babestuz asi da ikastola. Migel Arraras, Doxanbaratz, German Kababayen tolosarra ta beste jaun askok, leengoak ta oraingoak elkarturik euskal ikaskintzari eman diote indarra ta kemena.

Berri guzti oek entzunez, pozez nenbilen, baiñan badago geiago... Tafallako bazterrak ondo ezagutzeko bi adiskide jatorrek lagundu zidaten. Bata, Joakin Menkoas Gendulaingo jauretxearen nagusi berria, Real De-

fensako Markesa. Ez da nolanaiko nafarra. Berak dio: Nafarroaren alderdi berezi bat bere euskal bizia ta kutsua dala. Nai luke bere jauregiko aretoan kultura aste batzuek osatu, erriaren jakintza aberastutzeko ta kultura ekintza oien bidez euskal jakintza ezagutu arazitzeko.

Beste laguna, Tafallako dantzari ta txistularien zuzendaria, Koldo Martin Zerezada Alzorri da. Orain dala bost urte asi omen ziran lanean, Jabier Murillo, Orkoyendar apaizaren laguntzarekin. Gaur apaiz au Figarol errian dago ta an ere dantzari talde bat osatu du. Emen ogei dantzari dituzte ta bost txistulari. Ogei dantza ikasita ta bi orduko saioa egin dezakete. Gaiñera aur txistulari talde batekin asiak dira. Txikilandia izena eman diote berari.

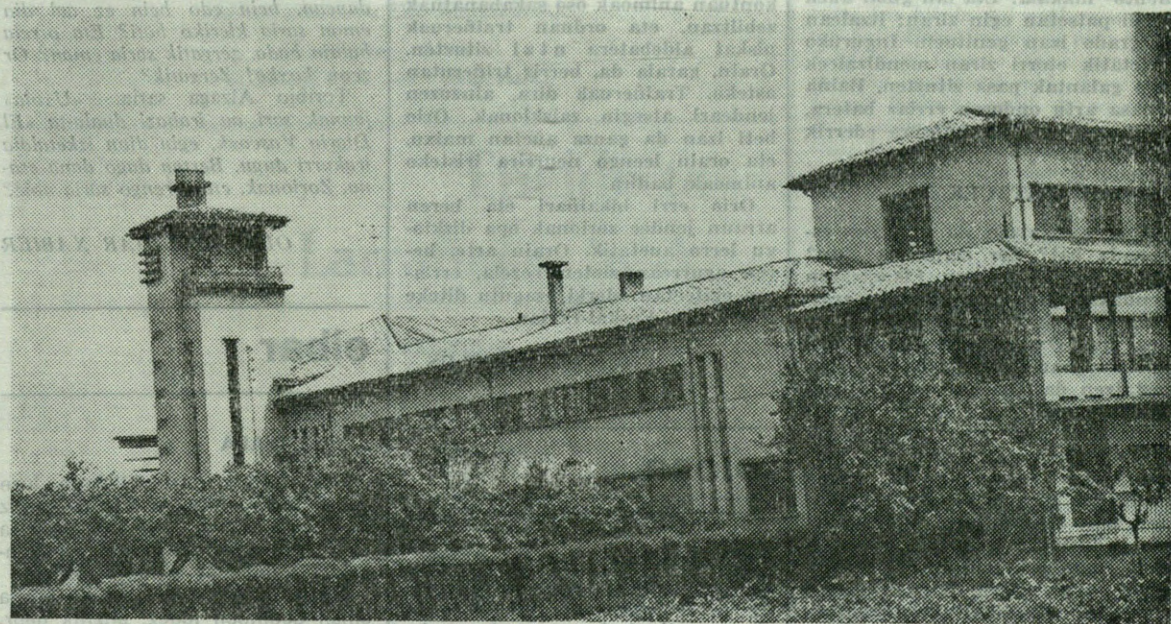
Koldok alaxe agertzen zuen euskalerrri-maitasuna: «Orain dala bost urte, etzegen ezertxore Tafallan, zuk ez dakizu nolako aberastasuna dan gure erriaren euskal etorkizunari begiratuaz, igandero gure aur txiki guztiak txistuaren soina entzunez oetik jeikitzea. Asieratik usai ori sartzen zaie ta gero azkarrago esnatuko dira».

Nola jaiotzen dan gaur euskal kontzientzi au galdetu nion. Ara erantzuna: «Gure abizenak euskaldunak badira, gure mendiak nortasun berezi bat balinbadute, txistuaren soina atsegin balinbazaigu, euskal kutsu jator baten jabe gerala oartzten gera. Gero gure kulturari begiratuaz aunitz ikasten degu. Euskalzaleak lanean jari ezker, erriak pozik jarraitzen du».

Tafallatar jator auek, mendizale elkarte bat osatzen ari dira. Alaitz izena emanen diote. Mendizale elkarte onek gaiñera euskal kulturaren alde lan egiñen du.

Euskalzale guztiak pozteko aña berriak ba dira. Gure AMA LURRAK, nun nai euskal usaia gordetzen du. Lur orrek, euskalzaleen laguntza bear du, euskal usai goxo ori zabaltzeko.

LATXAGA

Sanseberino aurtegi — Ikastola («Aida» argazkia).

IRAKURGARRIAK

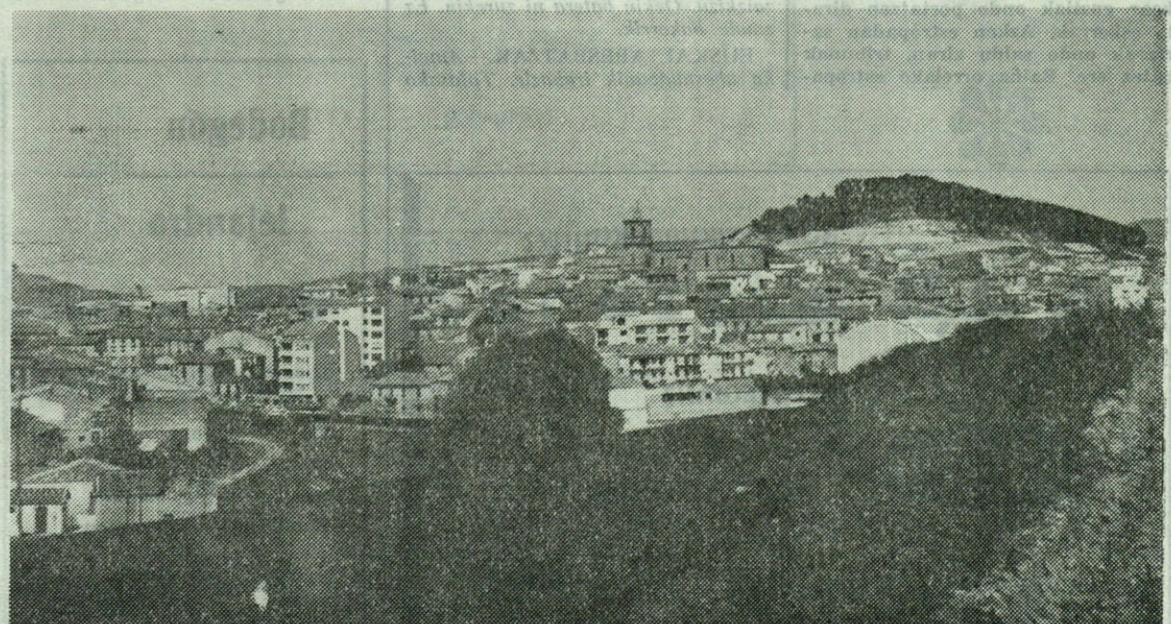
(6' garren orrialden asiera)

Poliki, poliki, argiro, Arantzazuko erabakian sendo agertzen jaku Mitxelena jauna. Iritziak aztertu, arrazoiak azaldu, esanak garbitu, galderak erantzun eta pazientziak jabetu ezezik, batasunaz agiriko elkar-hizketa bat proposatzen du, hots, lau pesetatan durua, nork eskein dezake gehiago?

Jakin sortari dagokionez, Salbatore Mitxelenari buruzko ale berezia jaso berri dugu. Jakinen liburu gisa argitaratzeari ekin eutsanetik bigarren alea hain zuzen. «Lehen, txokokeriaren arriskutik libratzeko IPAR EUSKAL HERRIA presentatu baguenen, orain aldikeriaren arriskutik onez ateratzeko asmotan aurkeztu dugu hau» —dirausku Torrealdayek hitzaurrean. Eta darrai, «Aintzinarikearen arriskua salatu dugun bezalaxe etorkizunik-ezaren beste arrisku hori ere salatu behar dugu. Kultura ez dago inoiz geldirik. Gelditzen bada, heriotza hurbil da. Inmobilitismoa ere txarretsi dezagun, zahartzaroaren ezaugarri da-eta».

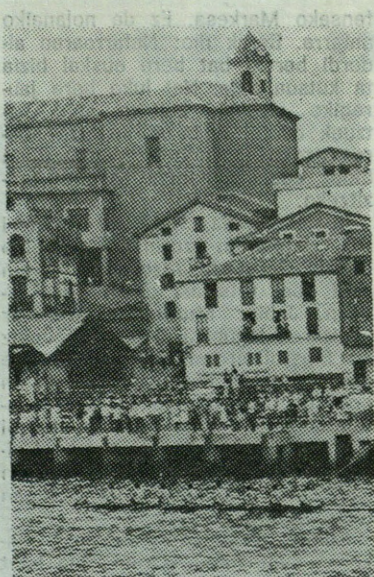
Gerra osteko giroa ezagutarazi gurarik, Salbatore Mitxelenaren eskutik garmazkite jakinlariek, haren hildoaari jarraituz eta bere urratsak ezagutuz. Eta zeregin hontarako idazle talde ezin hobea bildua da Jakinen kerizpean. Begira bestela: J. San Martin, J. Azurmendi, Txillardegi, L. Villasante, J. M. Torrealday, N. Etxaniz, E. Agirretxe, M. Lekuona eta L. Schwob (Inaki Beristainek euskeratua). Oker handirik gabe esan genezake maila hortako gizonak gai bati buruz elkartzeko gai diren artean, guztiok abiada berdina ez badaramate ere, aldikeriaren arriskurik ez dugula oraindik behintzat.

AMATIÑO

Tafalla iria («Aida» argazkia).

orio

ESTROPADAK

"Europako arraunlariak: gaur zerate hemen gure herrian, jakin ezazute nor geran eta nun gauden". Orioren eltzetan itz auek, kale trabeska idatzia, irakurri genitun. Orio erriaren agur au benetan ederra iruditzen zait. Agur onen ondoren ikusi genituen gauza guztiak benetan izan ziran gure erri baten alaitasun eta lanaren izpillu sendo bat.

Oriok beren estropadak urtero geiago bereganatu ditu. Joan zan igandean oriotar bakoitzak, ume, gazte eta gizon eta emakume bakoitzak, estropadaren alde zerbait egin zuen. Inor ez zan aparte gelitu. Balkoietan eta kaleetan Orio, Oxford eta Cambridge, iruen kolore ori, urdin eta zuria. Neskak txartelak saltzen, mutil gazteak eta gizonak automobilak toki berezietan jartzen. Umeak ere beren txapel ori eta Patxi Alkortaaren globo oriez erria alaitzen. "Igande oria" izan genuen benetan. Eleiza ondoko etxe batean (erretorearen etxean?), balkoi batean... Batikanoaren ikurrin zuri eta oria agertzen zan. Ori bai dala "aggiornamento" makala! Eta lan guzti auek izerdi patsetan egin ziran: itzalean 32 grado izan genituen. Inguruko errietatik etorri ziran mendizaleek bero galantak pasa zituzten. Baiña arnasa artu ondoren erriaz batera, "txaranga" atzetik, kalejira ederrik egin zuten.

ZENBAKI BATZUEK

Nola antolatzen da orrelako estropada bat? Zer laguntzak ditu? Ontaz Orioko Arraun Elkartearen leendakariakin izan gñan. Garestiena, kanpotar arraunlariak ekartzea da. Oxford eta Cambridge, abioian joan-etorri, 140.000 peza kostatzen da. Ori eta emengo egonaldia, 500.000 peza guzira. Eta laguntzak ez dira asko: Federazioak 50.000 peza ematen ditu. Eta aurretik TV-ak poto egin du. Azken orduraño bere laguntzakin kontatzen zan: 300.000 peza. Baiñan azken orduan TV-k ezetz ezan zuen, tenis eman bear zuelako.

Eta orren aurka, ikusten danez, ez dago zereginik. Leendakariak dion bezela, "idoloak zaindu bear dira", Elkarte onek 1.000 sozio dituela, eta estropada egunean gipuzkoar guztiak ondo portatzen dirala eskerrak. Azken estropadan sarrrak ondo saldu ziran, tribunak batez ere. Baiña orrelako estropa-

da batek, nere ustez, laguntza aundiagoa merezi du. Presidenteak, larunbatean, beldurak zan: "Biar egun lañotsu edo kaskarra ateratzen bazaigu, galduak gera". Beren eta beste lagunen apuroak ikustean, gauza auetan nola sartu zan galdetu nion: "Leendabizi gauza auek jolasketan bezela egiten dira, baiña gero izaten dira zailtasunak ugari".

ARRAUNLARIAK

Arraunlariak beren lanez itzezin ziguten. Egutero bi ordu entrenatzen dira, eta egun bakoitzean probak diferente dira: pisuak egun batean, gimnasia bestean eta abar. Entrenamentuak gogor egiten dira. Egutero lana bukatu eta bi ordu entrenatzea askotan ez da gauza erraza. Baiña lan au igarri zan benetan joan dan igandean. "Outrigger" barruan Oxford eta Cambridge irabaztea puntu asko ematen ditu Europa guztian. Oriotar arraunlarien izenak auek dira: E. Elizondo, 16 urte; Estanis Sarasua, 23; A. Mari Peña, 26; Juanito Lizarralde, 34; J. R. Lizarralde, 22 (aurrekoaren anaia) J. Mari Bereziartua, 23; J. Angel Lekuona, 22; Luciano Manterola, 23; J. M. Agote, 23. Entrenadorea; Alberto Mainiela. Eduardo Elizondok, lema-zaiak, 40 kilo pisatzen du, eta beraz, reglamentuak dionez, beste amar kilo erantsi bear zaio ontziari, 50 kilo osatu arte, alegia.

Cambridgeko arraunlari batek, Gregory Phillips'ek, gauza batzuk esan zizkigu. Berak dionez, primeran pasa dute gure artean. "Pelota kirola asko gustatzen zait. Gaur partidu bat ikusi degu, izena oso zaila dun frontoi batetan. (Galarreta frontoia). "Emengo ardoa asko gustatzen zait, baiña ez dakit zergatik (!) entrenadoreak, estropada pasa arte, ez digu ardorik probatzen utziko". Explikazioa: leengo urtean inglesak oso "animatuak" iritxi ziran estropadara. Oitura falta.

ETA ORAIN, TRAIÑERUA

"Banco móvil" probak bukatu dira. Orain datoz gure trañneru estropadak. Oriotarrek berea preparatzen asi dira, eta jende gazteakin. Presidenteak dionez, "banco móvil" egiten asi ziran, erriko animoak piskat ostutzeko: trañneru kontuan animoak oso sakabanatuak zebiltzan, eta orduan trañneruak piskat alde batera utzi zituzten. Orain, garaia da, berriz trañnerutan asteko. Trañneruak dira, aintzuzen jendea atsegin zaizkionak. Orio beti izan da gauza auetan maixu, eta orain leengo neurria iristeko animoak badira.

Orio erri bikaiñari eta beren arraun jendee zorionak opa dizkio-gu lerro auetatik. Orain arte, beren agurrean zioten bezela, erriaren egiteetan ederki ezagutu diteke nor geran Euskal-Erriaren.

X. ARCELUS

tolosa

ON MANUEL LEKUONA.—Euskaltzaindiatik bazoazela jakin dugu. Ez zaitez naigabetu, baizik poztu. Oraintxe ikusi duzu nor duzun lagun. Danak azpianean ez dira ibiltzen ta adiskide zintzoak azalduko zaizkizu. Oekin batera ni zurekin. Ez zaude bakarrik.

EUSKAL ABESBATZAK.—Amaita abestaldetatik irabazle, Tolosako

Sariketa onetan, Gazteizko «Iradier»; bigarren, Billabako «Coral Santa Cecilia»; irugarren, «Lartaun» oiarztuarrak.

Ao-sapaia goxaturik utzi digu norgeiagoka onek.

CIT-ekoei zorionak. Eta datorren urterarte!

«UDABERRI» DANTZARIAK.—Abesbatz sariketan azaldu zan, eta beti bezela garaitzen ikuskarria lortu. Dantza berri batzuek agertu zizkiguten. Txaloak beroak ere bai jaso! Eta antzokian bertan, lau tokitarako eskea izan, bat euskal iparraldera. Zer-nolakoak diran gazte oiek, onekin esanik dago.

«AGUR».—Aldizkari oni buruz zerbait jarri banun jarri, jakin naiz etorri zaizkit ugari. Eta aste betean amar arpide egin neronek. Gure errian ba-dago oraindik euskera mitasunik. «Agur», ongi asi zera gurean. Agur!

Gaixorik.—Alditxo batean etxerata egona da gure adiskide Ormazabal-dar Dunixi. Baiña atsegin bezarekin baxoerdi bat edateko asmoak ba-dirugu. Ea, bada, azaldu osasinez!

Eta «Lizardi» noizko?—Euskal argazki batean, beste batzuen artean Iparragirre, E. Arrese ta «Orixe» ikusten ditugu Tolosako «Bar Joze Antonio»-n.

Utsune aundi bat arkitzen dut bertan. «Lizardi» gure-gurea dugunez, oien ondoan, alboan bear luke. Inork argazkiren bat erregala nai balu, badaki nora jo. Anitz esker aurretik!

URTAIN.—Tolosar eskultorea dan Juanito Lopek egindako «busto» bat ikusi dugu denda bateko ikustokian. Aupa Urtain!

Ostikalariek.—Aupa urdiñak! Biologia.—Inbentu berri bat da. Biologiaren aldeko baldin ba-zera ez zera inoiz zaartuko, baizik beti gazte izango. Jaun da jabe izango zera. Eta zure ondorengoak zaarrak jaiko, erreklamaziorik egin ez dezaten. Bai, bai. Dudarik?

KLERIGOAK, SARIAK ETA PROFETAK.—Kintanak, amabostetako batean, Aresti Profeta dala, dio. Asmatu omen zuan orain dala urtebeteko «Jose Antonio Agirre» Saria klerigo batek jasoko zuala. Berak itxaron zualako edo klerigoei eman diotelako al dago aserre? Berak ere, profetak maaiko edo juradoko izan danean, bein edo bein ez aal dio eman saria kleriko bati? Eta orrela baldin bada, zergatik saria eman? Or zeok koxka! Zergatik?

Toribio Alzaga saria.—«Uxola» jaunak sari au irabazi duala-ta «El Diario Vasco»-k, egin dion izketa aldian irakurri dugu. Bertan dago dana esana. Zorionak, eta urrengo saria noiz?

OLAZABAL DAR XABIER

eibar

ARGENTINARA

Gure artean hiru hilabete luze igaro ondoren (motz irizita gagoz hala ere), itzuli dira Argentinara Luis Ormaetxea eta Maritxu Aranberri (Villabellak) senaremazteak.

Garai onez ongi etorri beroa eman geuntsen legez, aitzitik gaur, agur eta hurrengo arte esatea atsekabe dugu.

Gure gorantziak Argentinan etor-

Bodegón

Iejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

tzeke geratu ziran Begoña eta Gaizkari. Bata eta bestea euskaldun tsu (nahiz herbestean jaioak izan) eta Zeruko Argiaren irakurle zintzoak.

ZEZEN PLAZA

Zezen Plaza estaltzeko asmoa du Udaletxeak. Zortzi mila lagun edo ikusle sartuko omen dira bere aterpean, eta hauetariko sei mila eserita gainera.

Presupuestoa hamabost miloitakoa da, eta azino bidez batzekotan dira.

Herriaren onerako izan dedila, zenzenketaz gainera beste zenbait eginkizun, jai aldi etab. eratuak ahal izango dira eta. Halere, badugu kezka izpi bat, alegia, dalako «Fiesta Nacional» hori ez balitz, Udaletxeak bere gain hartuko ote zuen horrenbeste miloitako arazoa?

OPORKETAK

Oporketei zoriontasuna bide daria. Honela gertatu ohi da aldi gehienetan behintzat, baina ez beti zoriotzarrez.

Oraingotxe hiru eibartar ez dira gehiago gure txokora itzuliko, behin betiko oporketak hartu bait dituzte, bizitzaren oporketak, hain zuzen.

Hirurok beren aletasunak eragirik aurkitu dute heriotzako ordua. Jose Hilario Lasa, Deportiboko mendigoizale prestua, Naranjo de Bulnesko haitz egaleko eztenak apurtuaz, gain behera etorria. Bere lengusu, Jose Ignacio Lasa, Alpessko horma baten ari zala, hirureun metroz tatik behena amildua, eta Gonzalo Arizaga, Anakaben itota, itsaspeko arrantzan ziharduela. Golan begoz.

Gure dolumin samineka beren guraso, emazte, seme eta gainontzeko senide eta ahaide guztiei.

IDAZLEAK

Arantzazuko egutegian irakurri berri dugunez, euskal idazleek % 53,3 gipuzkeraz idatzi ohi dute. Bizkaieraz % 27,8; hego-nafarroarrez % 7,3 eta gainontzeko % 14,6 mugaz handikaldekoak omen dira.

Halere, gipuzkoarrek nagusi badira ere, esan beharra dago % 53,3 hortan euskera osotuan edo batuan

idatzi ohi duten idazleak ere sartuak dirala, nahiz eta beste euskalki batekoak izan.

Jakingarria litzake horietariko zenbat diran euskera batuan idatzi ohi dutenak, eta zenbat gipuzkera soilki darabiltenak.

Bizkaitarrek, esate baterako, ehuneko askotxo izanik, gipuzkoerara jo ohi dute batasunerako bidean, baina ez dute gipuzkoera helburu edo jo-mugatzat, lehen mailako bidetzat baino.

Izan ere, euskalki batetik irten eta beste baten sartzekotan, hobe genduke geurean geratu.

LA VOITURE, GALDUA

Lehor aldiaren ondoren, sirimiri ezik, zaparrada ikaragarriak izan ditugu. Beto ba, nekazarien soroen onerako, baina poliki, astiro, ez dezaten guztia izoratu.

Hilaren 4'ean, hain zuzen, ohi ez dan bezaakoa bota zuen. Zer zan hura! Haren trumoi, tximista eta euria egin beharra ez zeukan amaitzerik. Bat batean ekin eutsan, gautu zan eguna arratsalde erdian, eta berehalaxe peora eta nun-nahiko aterpeok bete ziran guardasolbako gizaumez.

Arrapatu ninduen neu ere, eta laster babestu nuen burua peora baten, ardi galduak artaldean legez. Hantxe nengoela, haratu jatan franko bat (frantses mintzatzen ohi diran horietariko bat), bera bera eginda koittaua, bedar gabeko zelai erako buru handi bat sama gainean, bigote itxurako hiru ile koskor sudur azpian, eta azkenengo hamar urtetan, behinik behin, ondo jandako sabela, gerrikoa baino hamar bat zentimetro aurretik, zintostalarik.

—Monsieur, hau ahal da Dos de Mayo kalea?

—Bai Jauna.

—(Ezer esateke, buru osoa —huraxe indarra— esker eskumara eraginaz).

—Zer behar duzu ba?

—Galdu egin dut, galdut!

—Zer baina galdut?

—La voiture, Monsieur, la voiture!!!

AMATIÑO

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda de Francia, 1
I R U N

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure
"PRESTAMEN SERBITZARITZA" (Servicio de Préstamos)
baila zaitez

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Zure baserria erosteko edo obetzeko
Abera—azlenda—erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaitez Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

«URASA» LANTEGIAK

TORNUGINTZA — BILBIL-FIRIFARA TA KULUNKARI LANTEGIA

Julio Urkijo Eterrera, z/g.
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

I B A R M I A

MEKANIKO EGINTZAK — 30-tik 60 MILIMETROKO, ZUNTOI
TARATULUEN EGINTZA, OSKIDUNENAK ETA LANGINTZARAKO
BANAKOENAK

•Noiz Bait• Etxea
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

«MONISTROL» MARKESAREN

GELAKO ARDO TA TXANPAÑAK
Gipuzkoa-rako Ordezkaría

Juan Arregi Urrutizkiña: 81 17 13
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

«UNAMUNO» Pintura Merkataritza

PINTURA, PAPEL MARGOZTUAK ETA APAINGARRIZKO
LANGAILLUAK

Mayor, 49 Julio Urkixo, 18
Urrutizkiña: 81 21 20 Urrutizkiña: 81 16 15
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

“ALBERDI ANAIK” LANTEGIAK

TORLOJUGINTZA BEREZIA ESKEMA ERAKUSGARRIKIN

Urrategi-ko Bidezabalean
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

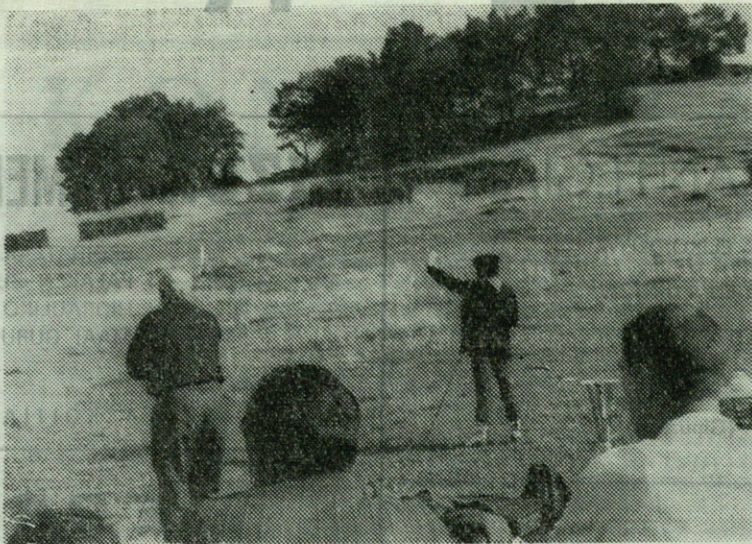
MUEBLES

Irureta Erredizak

ERAKUSTEGIA

Kale Nagusia, 70 Urrutizkiña: 81 16 63
AZKOITIA — (Gipuzkoa)

huarte-Arakil

Abuztuaren 23-an, arratsaldeko 4 t'erdietan izango da Artzai-txakurren III gn. Sariketa.

Nafarroako eta Euskalerriko artzai guztiei dei egiten die erri ontako «Aralar-Mendi» Elkarteak.

Argazkian, Martin Patxi Galarza, joan dan urteko irabazlea.

“BIYOK” Tixmist Indarra

AURRENTZAKO EUNGITZAK

Kale Nagusia, 17

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

“Euskize” Denda- Merkataritza

SALGAIRIK ON ETA MERKEENAK

Urrutizkiña: 71 15 23

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

Epelde ta Larrañaga, S. A.

ALGADOI - ARILKETAK

Urrutizkiña: 81 17 43

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

Izarraitz Egintzak

BEREBILLEZKO TORNUAK ETA URKETA
METALENTZAKO ZERRAK

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

galdakano

ZERBAIT DANETIK:

Eskanbilla ta aserrea ikusi doguz erri-ontako ta-inguruetako arrainlariak, illa onen leenengoetan Arratia-ko erreketan jazo zana zala-ta, erreka ortan baton-batzuk jaurtin eben pozin edo beneno dala-ta, arrain asko ur gainean il-da ikusi ziralako. Arrainlariak esan dugu, irakurle, kirola legez arraintzan egiten dabenak gaitik.

Asko izan badira be arritu diranak esan duguna ikusita, ez-dira guziak arritu, baiña, aspaldiko urteotan, oituta gazolako Ibaizabal erretzan bizi garenok; ibai urtsu ortan arrain illak ikusten, bertora jaurtitzan dabezan zikinkerri ta zitalkeria-zen erruz.

Orain urte batzuk arte, Jurreta-Durango inguruan ingi landola egin eben arte Ibaizabal, Bizkaiko ibairik urtsuena, ur garbi-garbiduna izan zan da, beraz gazako arrin-mota guztietan ugarixa zan, baiña aldi on-tan, Arrati aerreka ta Urgoitin batuten dan Gumuzio-koak pizkat ur garbiz ornituko ezpaeban, egunero edo geienetan loiturik, zizkindurik genduke ibai eder ori. Alanda ze, ezta arrainlariak asarrez ikustea arri-tzeko, ze, arraintzarako baimena ainbeste ordaindu, 150 lauerleko edo geiago, urrian da, ibaiak zitalkerez loituta dagozalako ta erreka txiki asko debekatuta dagozalako, batzuk euren eskuetaratuta daukezalako, ezin dabelako arraintzan egin txin-diz ordainduten ezpadabe. Noiz asi-ko dira agintariak ibaiak poñiez be-te eztaiezan debekatutzen eta lats edo errekek ur garbikoak azke jar-ten? Ori bai izango litzake zuzutza bai egitea, danon onerako, ordua be bada onez ketiño-ta.

—oOo—

—Azken aldian entzun dugunez, Bengoetxe-ko eleiza barrutian ain-beste lan bikain bai euskera araoe-tan naiz kistar araoeetan egin daben Zelaia-tar Gotzon apaiz gazte ke-mentsua, guratetik alde beste toki batera juakula; nora ta zergaitik? Orixe jakin gura dabe beren eleizta-rrek, Ba-genkian aspaldian aserre zi-rana Bizkaian bizakaitarrei eskerrak ongi bizi diran neska zaar euskel arierio batzuk, zerbait kaltegarri egin gurian apaiz euskeltzale, ani baiña, ori eztoi uste naikua izango danik bertotik alde eragiñazoteko, zergai-tik erria gertu dagozalako bera alde-zuteko biar ba-litz, berau, apaiz au izan dalako eleiza barrutian lanik geien egin dabena, bai euskera alde ta bai eleiz araoeetan. Berari eske-rrak eleizatik urrundu-ta egon ziran asko ikusten ziran elizatxo orretan; alde batetik euskerazko meza bi ipi-ñi ebezalako ta beste gauza askotan eleizea txukundu ebalako, eta zelan ez! euskera gaitik egin daben lan ederra gaitik.

Orretara izanik, zergaitik ez jarrai-tu dagoan tokian?

BASA-JAUN

Acerías y Forjas de Azcoitia S. A.

Zumarraga bidean Urrutizk.ª 81 12 00

Azcoitia

A Z K O I T

«PIKUÅ» LANTEGIAK

NAIZ ZUZENEN NAIZ ELIKOIDEEN,
OZKADURA ZUZENDUEN EGINTZA
INDUSTRI ALDEAN

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

ARROZTEGIA

JOSE MARIA ZENDOIA

«ALDAKO»

Julio Urkijo, z/g.

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

LAGUN-ARTEA KOOPERATIBA

OE-ERREDIZETAN BEREZIAK

Tercio Lacar, 6

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

AMUEBLADORA AZCOITIANA

BERTAN ORDAINDUTA ETA EPEETAN
LOTEGIAK - TRESILLOAK - JANTOKIAK - BAR-ERREDIZAK
OE-SOFAK - TAMAÑAZKO ERREDIZAK

K. Nagusia, 98

Urrutizkiña: 81 16 31

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

ERLO||MEKANIKA EGINTZAK

ABEEN TARATULUAK

TC. 25 - TC. 32 - TCA. 40 - TCA. 50 - T.EAE.45

Industri Aldea

Avda. Julio Urkijo, z/g.

Urrutizkiña: 81 19 60

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

KELMI

ELEKTRONIKA

MAKINA ERREMINTANTZAKO APAILUAK

K. Nagusia, 56

Urrutizkiña: 81 11 51

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

LIZUAN MEKANIKA EGINTZAK

ERDIRATZAILLEAK
PALAKEN ZUZENTZAILLEAK
HIDRAULIKO SAKATZAILLEAK
MAAI GURUTZERATUAK

Alzibar, 7

Urrutizkiña: 81 17 75

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

ERROSPE

KARROTEGIA

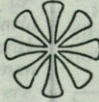
Industri Aldea

Urrutizkiña: 81 11 33

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

"XUBI"

MAKIÑADUN LANTEGIAK

Ozkadura - lantzeak

Zona Industrial

eta apaintzeak

Urrutizkiña: 81 18 59

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

Sudupe

Artajalegi Anjel

TORNILLUGINTZA TA MAKIÑAZKO LANTEGIA

Zona Industrial

Urrutizkiña: 81 14 58

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

RESTAURANTE

«ILLARRA» ETXEA

JANTOKIA — JAI - ARETO

ANDRA MARI JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKIZUEGU DENOI

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

"Sudupe" Lantegiak

GARRANGA (TUERCA) LEGUNDUETAN ESKU BEREZIA

San Martin, 4

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

AZKOITI-KO

INDUSTRI

ALKARGUNTZA

AZAL-GAIN ZAPALAK

ZUZENTZEKO MAKIÑAK

GUZITARAKO

AGIN-GILTZAK

BURNI-URTZA

URDINABARRA

Industri Auzoan

Urrutizkiña: 81 17 72

AZKOITIA (Gipuzkoa)

bar

MIKEL

ERRIKO PESTA ZORIONTSUAK
OPA DIZKUTZUE GUZTIOI

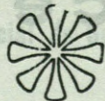

Kale Nagusia, 58

AZKOITIA — (Gipuzkoa)

danobat

ERREMINTA MAKINAK

Lantegiak:

ELGOIBAR-REN, DEBAN

eta

AZKOITIAN (Gipuzkoa)

A Z K O I T I

A Z K O I T I K O K O N D A I R A

A h a z t u a k d i t u g u n e i

Azkoitiko toponimiko izena honela zatitu liteke: aitz-goi-tia = aitzari dagokionez goiko lekua. Azpeitia berriz, haitz-behe-tia = haitzari dagokionez beheko lekua.

Aintzinean hormatutako edo hesitutako herri bat izan zen, sarre-rako hiru aterekin, baiña hauek aspaldi izkutatu ziren, arki bide-rik utzitzeke.

Probintziko herrietan lehenetako ta garrantzietako bat izan zen, bere ahaide-nagusien sortetxe, armagilleen batzuk eta zenbait zal-dun garrantzidunen etxeekin.

Erdi-aroan Iraurgi-ko Ikus-lekua ta Iraurgi-ko Martin Donea zerit-za. Herriaren onerako, ALFONSO errege XI-ak lege berezi bat emen zuen Burgos-en 1333 garren urteko libeltzaren 4-ean, honengatik esku-bide batzuek ematen zizkion: Arra-sateko fueroak ematea, eliza meza entzuteko, illobiratzeko egitea eta abar...; zerga guztiak kentzea; he-rriko zor guzti ta posadak egiteko baimena; hortik igarotzeko Ketai-tik Arrasatera edo atzeko aurrez zijoazen ibillariak.

Errege berak, herrikoak eskatuta, beste lege berezi bat eman zien illeskas-en 1331 garren urteko VII-9-an, herria egiteko (jasotzeko) Bal-daren Santa Maria izeneko mo-nasterioaren urtean erositako lur batzuetan, Iraurgi-ko Ikus-lekuan (Erregok elizako zaindaritza Balda etxadiko jaunei ematean, eliza orrek Monasterio izena hartu zuan) eta izen berarekin deitza nahi izan zuen.

Elizaren lurra eman zien une berean, bertan egin zezaten beren baratzak eta baita ere Beidazar-ko armorkara edo harritza.

Lege berezi hau gero berriztatua izan zen errege Enrike II-agatik, Valladoliden, 1369 garren urteko VII-II-an, Juan I-ak Burgos-ko kortetan, 1379 garren urteko VIII-9-an; Enrike III-gatik ere bai, Bur-gos-ko ortetan, 1392-II-20-ian eta Juan II-ak Segobian 1407 garren urteko VII-6-an. Baiñan hau hobe-to ikusten da bi herri-eskutzitza (bat San MARTIN-eko herri-esku-titza, ta bestea Miranda-koa);

hauetan Azkoitiko herriak beste esku-bide bereziak ditu oso garrantzi-tsuak gaur-egunean erabiltzen ez direnak.

Hauetako bat errege Alfonso XI-ak Madriden 1339 garren urtean XII-4-ean emandakoa da ta hone-kin agintzen zuen herri honetakoe-l zergarik ez eslatzea ta ondoren hauen agerpen bat eman zuen han-dizkiak (hijosdalgo) zirela agertuaz beren guraso ta aitonengatik; hauek hauen aurrekoak zergarik etzuela ordaindu lehenago ta hale-re erregearen zergagilleak amorratu egiten ziela gauza beregatik. Ta horrela bukaera eman zien esla-tuaz gordetzeko handizkiek berak zituzten eta Gipuzkoako handizkien lege-berezi ta askatasunak. Erre-geak ontzat eta justutzat euki zuen hauen eskabidea ta errenten zer-gagilleei hau esan zien:

“Vos mandamos vista esta nues-tra carta que non demandades a los dichos hijosdalgos de padres e de abuelos que moran en la dicha villa de Miranda nin a ninguno de ellos que pechen en los dichos pe-chos nin en ninguno de ellos, nin les prendedes, sin tomades ninguna cosa de lo suyo por esta razon, e que hayan el fuero de Mondragon e las otras dichas franquexas de la hidalguia que han los otros hi-josdalgos de Guipuzcoa, segun que les fueron guardados en aquellos lugares do ellos moraban en ante qu cellos viniesen a morar al dicho lugar de Miranda, etc...”

Lege berezi hau berriztatua izan zen Kepa jauna gatik Valladolid-eko kortetan 1351 garren urtean IX-I-ian; Agredan 1357 garren urtean V-10-ian. Baita ere Enrike II-ak Val-ladoliden 1369 garren urtean VI-II-an, gainez erregea herri horreta joaten zanean bera mantentzeko le-gea kenduaz, bere aitaren garaian entzuten ordaindu-ta. Gauza bera egin zuen Juan I-ak Burgos-en 1379 garren urteko VIII-9-an.

Enrike II-ak beste lege berezi bat eman zien Valladolid-en 1379 gar-ren urtean VII-12-an inguruko ta herriarrik urtero alkate bat izen-da zezaten, eta honek jakin zeza-

la gerta zitezkean pleituak, baita ere herriko ondasunen berri ere. Ondasun hauk Basarte-ko erreka-tik Elosuako mendietarañoiz ziren; Azkarate-ko zelaitik, Igarate-raiño.

Juana erregiñak Azkoitiako he-rriri beste lege berezi bat eman zion Burgos-en 1508 garren urteko VII-4-ean, honengatik ontasunak eramateko zerga urte bakoitzeko 1200 marabedi jetxi zien, Balda etxadikoa hemen sartzean, lehen errialeko errenta zuena, beretzako galera haundia izanik.

Bigarren jasotze honengatik he-rriak Miranda de Iraurgi izena zuen eta izen hau XV garren gi-zaldi erdiarte izan zuen.

Ketaian egindako Junaa-General-eko aktan 1379 garren urtean izen horrekin agertzen da ta 1415 ga-rren Donostiko-an ere bai; baiñan 1457 garren urtean eta gero 1463 garren urtean Azkoitiko izenare-kin bakarrik arkitzen da, ta orre-la deitzen jarraitu da.

Herri honi zuzendu zioten lenen-go munizipio aginteak errege ka-tolikoak Sevillan berrizatu zituan 1484 garren urteko XI-30-ean.

Lehenengo aginteak linaje talde-rik ez egoteko agintzen zien eta guzia konsejuari entzuteko: herri-tar guztiak udal-etxean urtero egiteko alkate, leial, regidore ta di-putaduen aukeraketa, ta abar... Agintze berriak egin ziren eta erre-ge Felipe II-ak onartu zituan Ma-drid-en 1573 garren urteko III-9-an. Udal-etxe guztiak onartutako beste batzuek 1694 garren urteko II-13-an Madrid-en 1696 garren urteko VIII-22-an erregeak eta konsejuo jaunak ontzat eman zituan.

Parrokiko Elizak Miranda lekuan jaso ondoren Santa Maria de Bal-da zeritzan eta templarioak erabi-lli zuten. Hauek desegin zirenean erregearen koroieri itsatsita geldit-u zen. Eta gero Balda-ko etxadira biurtu zen patronatoaren bidez. Horregatik monasterio deitu zen, hau da, legoen patronatoa. Eliza hau suak hartu zuen 1318 garren urtean, Baldako Juan Martinez eta bere semea han hilik. Gertakizun honen kulpia herriari bota zitzaion,

baiñan azterketa batzuen ondoren susmo haiek kendu egin ziren, Juan Sanchez Salgado, erregearen komi-sioko epailariak egiztatu zuen, zer-tifikatuak dionez 13-II-1319-an.

Egia da eliza hori herriatik kan-pora dagoela ta horregatik pentsa-tu zen herri barrura eramatea. Horregatik Fernando jaunak, erre-ge katolikoak eskatu zuen Julio 11-ari, orduko Aita Santuari, eta 17-X-1509 garrenge ta 15-III-1510 garrenge bulagatik, eliz horretako patronatoa iraun zezaten.

Gauz horregatik gaurko parro-kiak Santa Maria la Real-en izena ta deitura darama. Gero erregeak bere patronatoa bata bestearen on-doren Martin Garcia Licona jau-nari, Pedro de Zuazola jaunari, Antonio jaunari ta abizen bertako Juan jaunari eta azkenik Idiaquez-eko etxearen jabeari, hauen lagun-tzaren ordainia bezela.

Eliza berriko obrako planoak San Juan Arteaga, Pedro de Lizarazu ta Pedro de Alzaga-k egin zuten 1522 garren urtean eta hauek jaso zuten noski. Pedro de Etxaburu maixuak patronateko komisioko ikusmira ta azterketa eraman zuen 1553 garren urtean, beraz urte ho-rretan bukatuko zuten.

Baiñan Juan de Lizarazu ta Martin de Armendia arkitektoak 1573 garrenge urtean aztertu zuten aldare nagusia ta buru aldea, be-raz len esandako urtean zeharo bu-katua zezonik ez du ematen.

Gaiñez 1578 garren urtean eli-zaren alderdi bat erori egin baiño lehenago eraman zuten bigarren az-terketa hori. Eta urte horretan be-rriz obra gehiago egin bear izan bear izan zuten, eta XVI garren gizaldian artian ari ziren. 1648 ga-rrenge urtean egin zen organoa, retablo haundia 1660 garrenean eta kampakortia 1703 garrenean. 1741 garrenean tximista batek desegin zuten eta urte bete gerago jasota zegoen, baiñan berriz ere beste txi-mista batek desegin zuen 1943 ga-rren urtean.

José Agustín Arrieta

I K A S T O L A

Nahiz eta gure herrian oraindik euskerak nagusi iraun, poliki poliki gero ta gehiago dira gaztelaz min-tzatzen diren gaztetxo ta umeak. Izan ere, irratia ta batez ere telebisioan besterik ez dute entzuten, eta horre-taz gainera ta hau okerrean, herrian ditugun irakasle guztiak, hizkuntza orretakoak dira ta gaztelera ta erdal kultura ezartzen, gogor saiatzen di-ra. Gauza honetaz konturatu, ta gu-re herriko haurrei euskal hezikera bat emateak duan garrantzia jabe-tuta, guraso ta gazte talde baten ahalagieiei esker pozarren esan gene-zake, Azkoitik baduala bere ikastola.

Aurtengo Urtarrillean parrokiaren babesean hain zuzen, eta bere loka-lean, ireki zituan bere ateak «Kris-tau Ikasbidea» deitzen diogunak. Ha-

sieran haurrak urri baziran ere (pro-pagandarik egin gabe hasi baitzan) herriko gurasoek ondo erantzun zu-ten eta laster sortu zan bigarren an-dereñoen beharra.

Ikastaroa honetan, bi andereño ta berrogeita hamalau haur izan dira. Datorrenean berriz ehun haurrentza-ko tokia ta irakasleak izango diren itxaropena dugu. Baina jakina, gauza hauek guztiak izugarritzko diru ara-zoa dakarte. Lerro hauen bidez az-koitiar guztiak dehadar bat; ahal du-zuten neurrian ikastolari laguntzeko eskatuaz.

Esan dugunez, gurasoek ondo erantzun dute. Hal ere kezka bat dut nere barruan. Zenbait gurasok (ez denak) erosotasunagatik eta hain

haur txikientzat beste irtenbiderik ez dagoelako, ta ondotik kenteagatik bialtzen dituzten kezka. Amaren hiz-kuntzan hezitzeak duan garrantzia, eta euskal heziketaren beharrez ja-betu gabe ta euskeraren etorkizuna ikastolatan dagoela pentsatu gabe, bialtzen ote dituzten kezka.

Guraso batzuetan somatu dudanez ikastola, bitarteko gauza bat bezela ikusten dute. Hau da, sei urte di-tuztenean, erdal ikastetxeetara sartu artekoa, ta hori tamalgaria da be-netan, ikastolen elburuak bestelakoak bai dira. Jokaera honekin inork ez du irabazten, ez ikastolak aurrera begira asieratik taldeak eginda dire-lako ta aintz gutxiago haurrak be-rak, zeren eta sei urtekin erdal ikas-tetxera joaten badira, toki hoietako

giroak guztiz ezberdinak direlako, ze-ro galduta ta nahi ta nahiez atze-ratuta arkituko direlako.

Aintz guraso, gehien atzeratzen di-tuan gauza ta a'n garbi ikusten ez dutena, erdera arazoa da. Etxean eta ikastolan batera erderarik egiten ez dutelako gai orretan motz geldituko direla uste dute. Baina ez pentsa ikastolako haurrak euskerarekin bakarrik gelditzen direnik, pixkanaka ta ondo ulertuaz behar danerako er-dera ere ikasiko dute, ez bildurrik izan.

Gure herrian haurren heziketaz gainera gurasoan pentsakera landu ta aldatzen ere, badagoela zer egina uste dut.

ZUBIAURREK

E M A K U M E A R E N E G O E R A

Emakumea, gizonezkoa baino berago dagoan gauza bat bezela azaldu izan digute beti. Istoriari buruz, gizonezkoak egin duan lanaren erdik ere ez duala egin diote, ta bere egin behar dana, ama ta etxekoandre on bat izatea dala adierazten dute. Hori dala ta emakumeari buruz hitz ederrak esaten dituzte, adibidez, «AMA DENAK EDERRAK DIRA» bainan hitz hauen bidez gauza bat bakarra nahi dute, alegia guk orain arte bezela jarraitzea, hau da gizonaren serbitzura dagon gauza bat izaten jarraitzea. Ta zoritxarrez, ba ditugu gure artean, «emakumeak» onela segi behar duala uste dutenak. Zearo alienatuta gaude, ta alienazio horren kontzientzia hartzen ez degun bitartean orain arte bezela jarraitu beharko degu. Gaurko gizarteak, gizonak gizona zapaltzen duan bezela, horrelaxe zapaltzen gaitu gizonezkoak emakumea ta hau gauzarik normalena balitz bezela ikusten degu. Izan ere bizitza osoan beste ezikerarik ez digute erakutsi, emazte ta ama on bat izateko ezikera hain zuzen. Ez dute kontuan eduki edo ta ez dute kontuan eduki izan nahi, gu lehenbizi per-sonak gerala ta pertsona bezela, gizarteak bete behar bat ba degula,

guk ere giarte arazoetan parte artu behar degula, arazo hoiek ez dirala gizonezkoentzat bakarrik, gizartea osatzen duten guztientzat dirala, es-kubide berdinak ditugun eskeroz. Nola jabetu gintezke gauza honetaz?

Neretzat bide bat egokia, lan egitea izango litzake, lanak izan behar du gure askatasuna iortzeko bide bat. Baina, hori bai, lan hau ez dedila izan, ezkontzari begira edo ta hobeto esateko, ezkondu arte egingo dan gauza bat, baizik izan dedila gure askatasuna ta pertsonalitatea osatzen lagunduko digun bide bat. Bere bidez, gure alienazio horren aurka joango gera. ta bere bidez baita ikusiko ditugu, beste ainbat ta ainbat alienazio ere orain gauden bezela egonda ikusiko ez ditugunak. Kontuan izan behar degu lanaren bidez emakume bezela degun alienazio horretatik azkatzeko modua ba degu, lan horren bidez gizarteko pertsona izaten ikasiko de-gula, ta guk ere gizarte berri ta hobea nahi degun eskeroz, bere alde lan bat egiteko bidea izango degula. Emakume aldetik ere ba dauka promozionatu beharra Azkoitik. Ba degu nun eta nola lan egin.

TALDEKO BAT

Gazteen ekintzak, kezkak, ara-zoak... maiz aipatu ta lau haizeta-ra zabaldutako ohi ditugu. Langile, ba-serritar eta arrantzaleen gora-be-heretz oihu deadarlariez ozenki min-tzatu. Herrikide gizon jakintsu ta prestuen bizikondaira ohorezko mail-an jarri... bainan nola baztertu di-tugu Azkoitiko kondairaren zati bat osatu duten aiton ta amon bene-ragarriak? Nola baztertu zahar mul-tzo ugaria?

Oso axaletik, sintesi gisan, azal ditzadan ene burutazioak. Azter zen-bait egoera.

Kaixo azkoitiar adintsuok! Zue-kin, pesta hoen ate-aurrean, ene artuemana.

Zahar-gazteen arteko etendura izugarri handia dugu.

Mundua lehenean dabil. Mundu-tarrok zenbat aldatu geran! Bai, aiton-amonok, zuek ere bai. Nola ez bada? begira.

Pikutara joanak dira masaileko azal zuriez lilurutzen zintzen ga-raiak. Gaur illobatxoan aurpegi bel-tzaranak zaituzte barnetik unkitzen. Egun neskatilla xarmant lerdenei irineiz zuritu araziko ote zenizkiete ikatz margodun masailik?

Eta zu baserritar langile purru-katu hori ez ahal zera behi, idi ta tratorez zelai ta soloetan lanean aritzen? Egunak izan ziran oineta-koak kentzen zenituztenak zuloak egiten zirelako.

Zuek azkoitiar zahar oro ez ote zaudete gaurko egoeraz txundituta? Zinema itsusiak direla, dantza lo-tua dela, pesta-aretoen ugaritzea, soinekoen laburketa dela...

Aldaketa bortitzegia, sail guzti-etan, duela hogeitaka urtetik onun-tzazkoa.

Kalean gora-beheraka, zeuron zen-tro berrian patxadaz exerita edo ibilaldi luzetan barna zabiltzaten aiton-amonok, zihur baino zihurra-go nago, gaztaroan ameslari, idea-lista, sentikor ta askatasun zale zinatela, orain gu gaituzuen bezala.

Ez gaituzute konprenitzen. Izan ere gizakia lehenari atxikia, arras lotua, aintzinen jopu besterik ez baita. Beraz gaztea, aintzina gabe-ko gaztea, soilki aske izan liteke.

Halere ez diguzute askatasun ba-besle izatea barkatzen, ameslari ta sentikor garelako maxiaketan di-harduzue, gure kemenak deusik balio ez dutelakoan guztiz gaitzes-ten.

Guk aldiz ez gaituzutela konpre-nitzen da ez ote zaituztegu ge-hiegi zokoratu?

Gerlaren ospina dastatu, gose egunak igaro ta ezbeharretan ha-siak zeratenok izan duze noski zer erakutsi. Baita gazteok zer ika-si. Arretaz entzungo dizuegu.

Ez zaituztegu bada urrundak iku-sinahi. Ken jantzi beltzak. Utzi hi-leari hazten apurtxo bat ta herriko pesta nagusiak direnez Detxepare-ren bertsua aldatuaz hau dizuet

zahar
ialgi adi plazara!

Gaurgo elkarrekiko itzal han-diagoa izanen dugulakoan eta pesta hoetan baxoerdiren bat aterako di-dazuten itxaro penakin agurtzen zaituzte ahazten ez zaituen.

ORMOLAMENDIK

S O R A L U Z E

Industrias mecanicas

DOJE

IRARKETA URKETA ZIZTATUAK

Olea auzoan

Urrutizkiña: 75 12 11

SORALUZE (Gipuzkoa)

PLAZENTZI SALGAI ALKARTASUNA

JATEKOAK
MERKATARITZA
OKINDEGIA

Arrate, 4 — Urrut: 75 11 20

SORALUZE - PLAENTXI

CARMELO MENDIZABAL

TORLOJUTZA IRARRIA
ARIDUN ZIGORRAK
BIURKIAK - TUERCAS

Recalde, 1

Urrutizkiña: 75 11 08

SORALUZE (Gipuzkoa)

INDUSTRIAS

Vicente Olaizola

IRARKETA TA GALKAKETA

Urrutizkiña: 75 12 32

SORALUZE

(Gipuzkoa)

IGARTUA'REN ALARGUNA

BURNITEGI LANGINTZA

Urrutizkiña: 75 11 26

SORALUZE

(Gipuzkoa)

JABIER UNAMUNO

TORNU AUTOMATIKOEN EGINTZA, GARRANGA TA

XEETASUN ERA GUZIKO LAN MEKANIKOAK

Atxuri, 1

DONOSTIKO

AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA

1970-gn. URTEAN BIGARREN SARI-ZOZKETA BEREZIA

ERATU DU

1.000.000 pezetakoa

Diru-jartze epea: abustuaren 31 arte

Pl. Tercio Montejurra, s/n.

Urrutizkiña: 75 12 05

SORALUZE — (Gipuzkoa)

ARANA AGIRREZABAL'DAR FELIPE

«ARAS» LANTEGIAK

Allen motako torloju bereziak — Burni ta metalezko zatiak sailka

«Din» ereduak — Neurri justuko torlojoak

Recalde, 35

Urrutizkiña: 75 11 72

SORALUZE — (Gipuzkoa)

TREVIÑO ANAIK, S. R. C.

Tornillu xee ta zati berezietako Lantegia — Burni-ziri garrangakin

MERKENAK ETA ONENAK

Estazio Auzoan

Urrutizkiña: 75 12 21

SORALUZE — (Gipuzkoa)

AIZTOAK

JAN-GAILLUAK

VENCEDOR

Caja Laboral Popular

EGINTZAK: GIZARTE-SAILLEAN, DIRUKETA-SAILLEAN

ETA LANTEGI-ZUZENDARITZA SAILLEAN

Zuk aurreratutako diruaren bidez, langille askori, bere lan-sari
erpiñetik irtetzeko bidea sortuko diegu

Martires de Arrate, 6

Urrutizkiña: 75 12 38

SORALUZE — (Gipuzkoa)

Iñurrieta

Goikoetxea'tar Nikanor

TORNILLOGINTZA — ARIZKO TA TXAPA

Recalde, 29

Urrutizkiña: 75 11 41

SORALUZE — (Gipuzkoa)

Agustin Arias S. A

(1890 TINKATUA)

BURNI GURI TA URDINABARRAREN URTUTEGIA

ZAILDURA AUNDIKO BRONTZEAK

Urrutizkiña: 75 12 19

SORALUZE — (Gipuzkoa)

FOTO - OPTICA

LA CUESTA

Argazki-makiñak: Zeis-Ikon-Kodak

Voigsländer-Dácora, etc.

Japoiko ta bertako makiñak.

Aleman, Japoi ta Ingalaterra'ko prismatikoak

Zine ta argazkitarakoak

Industriarako betaurrekoak

Zuri, beltz eta kolorezko pelikulak

Argazki-zaleen lanak argitzeko.

Calbetón, 13

Urrutizkiña: 71 10 61

SORALUZE — (Gipuzkoa)

TORLOJU LANTEGIA

INDUSTRIAL

Alejandro Urrestarazu

Gabolas 34

Urrutizkiña: 75 12 45

Iraupen aundiko galtzairuzko ukatxoak. Era askotako tornillugintza.

Berebilletako, moto ta makiñetarako aukera aundia.

SORALUZE — PLAZENTZI

DANTZA ARETOA

DANTZARI

GAZTEEN JOLAS LEKUA

Gabola, 38

Urrutizkiña: 75 11 47

SORALUZE — (Gipuzkoa)

S O R A L U Z E

SORALUZE

Berrogei urte inguru dira, bizipidez aldendu nintzala, ordun izkillu edo arma-erri entzutetsua zan uritxo ontatik.

Itxuraz, kalez, jendez, oiturez eta landolez, izugarrizko aldakuntza egin du, ordutik ona, erri industrial onek.

Iru bat milla biztanle inguru izango zituan orduan, Soraluek; orain baditu bi aldiz geiago, gutxienetik, Etxeak ugaritu, eta kaleak luzatu dira, gogotik. Gandola berriak sortu ere bai, ugari. Beraz, orduko Soraluek ez zuan, ortaz, oraingo Placenciaren antzik.

Aldi artan, errecondoko etxe-zaar bakoitzeko etxabe edo sota-noetan ziran eskopeta eta pistola-egintzarako lantegi-txiki-illunak, ostenduak daude orain, agiriko ta ainbat eratako burni-tresnagintz landola-berri-aundi ta ederrez gaidurik.

Antxiñako garai artan, soraluez izkillugin edo armeroak, inoren benpakotasunik gabe, libre bizi izan ziran, nagusi ta langille batera ziralarik, oraingo landola undietako orduen loturarik gabe beren-kasa lan egiñaz irabazpidea aurkitzen zutelarik.

«Pistolagiñak» eta eskopeten «baskulagiñak» eta «Kaxagiñak», astelen goiza, asterako bearrezko zituzten esku-erremintak zorroztu ta gertatzen igaro oi-zuten; eta arratsaldetan (astelen arratsaldetan), jai artzen zuten.

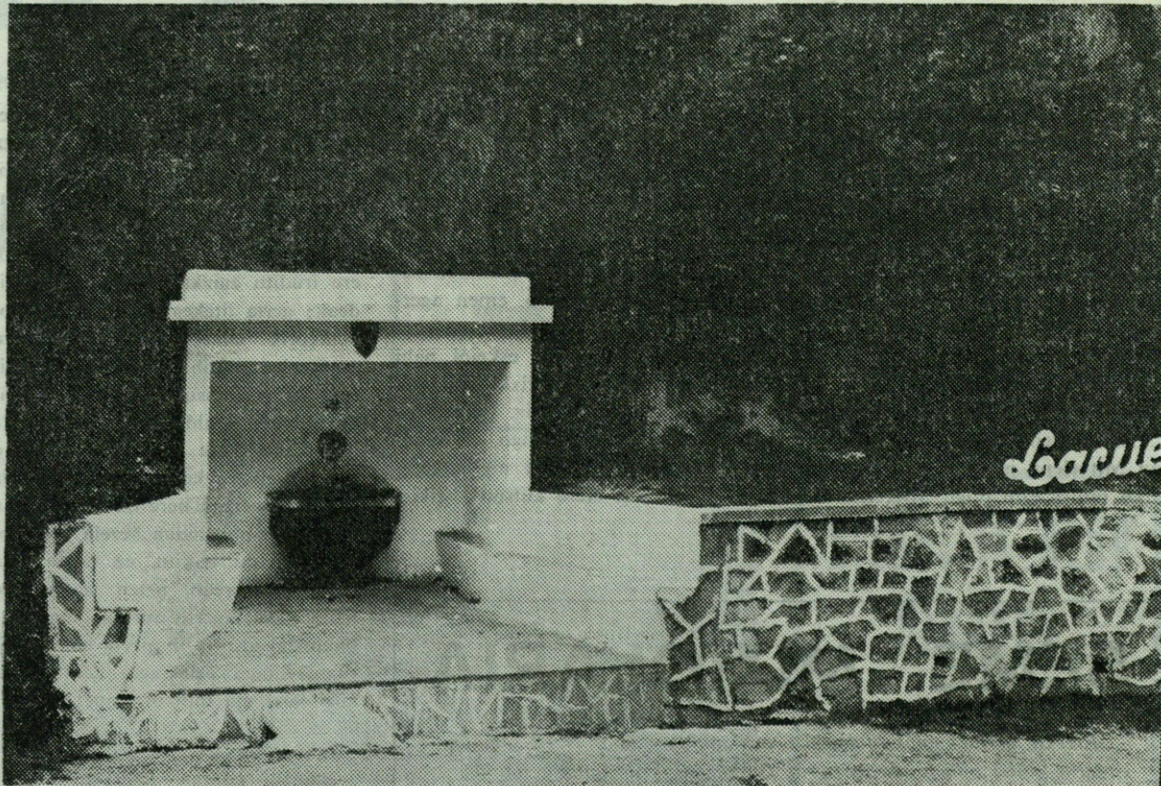
Bazkalondoan kafea artu eta iru-xemeikoko purua erreaz, pelotalekura juaten ziran, denbora-pasatze-alde, Urramendi eta Arluziaga izkilluginek ikusgarriro jokatu zuten partidua ikustera; eta ikus-kizun ura bukatzean, danak ardandegietara, txanponik bazan, ordainduz edo bestela, «epetan» meriendatzera, «Ezekiela-Enea»-ra, «Bruno-Enea»-ra, «Porrot-Enea»-ra, «Migel-Enea»-ra, «Gila-Enea»-ra, «Errotatxo-Enea»-ra, «Tinterokoa»-ra edo «Trabakoa»-ra.

Eta elkartasun eta umore onez, jan eta edan ondoren, elkarren arteko «dicho» parregarriak kontatu eta azkenik onako erri-kantu xelebre au «Orfeoi»-gisa abestuko zuten:

«Errekaldian jarri omen dabe,
orain dendarri barrixa,
nortzuk diraden esango dizut:
«Amillatei» ta «Marixa»:
baba-baltza ta zurixa,
koipiarekin urdaixa...
«Marixa» beti bentanan dago:
dirudixala arraixa!».

Gaitz-izenez «Pagarra», «Perikillua», «Loritua» eta «Trapu» deitzen zien plaentxiar «popular» aiek, olakoetan, amaika aldiz abestu izan zuten kantu errikoia.

ZELETA

Sagar-errekako Ospital-iturria, Soralueko Kirol Bazkunak egindakoa.

Andres Urzelai

Nire gazte denborako Soraluez-kin gogorapena nirea! herriak izan zituan edertasunetatik gain — «Ibaila», zubi-nagusia, eliz-ataria, labadegaina, etabar, Plazentziko gizonak jartzen ditut lehengo mailan. Zenbat gizon gure herrian eta zer gizatzen berena! Langileak, burni-gizonak geientxoak, umore onekoak eta nire ustetan, jakintsuak.

Gizon hauetak obatu, Andres Ezenarro Kerejeta, Ander guretzat eta Andres Urzelai herri ta inguruko jendearentzat, oso ezaguna zelako Soraluezetik kanpora.

Irunen jaioa 1881-ko Abuztuaren 22-an. Hamaka urte zituala etorri zan Soraluezera, Irungo ikastoletan juxtu-juxtuko ikastaroak eginda.

Berehala lanera, Sagar-errekazan ola edo lantegira, «Santuane-koa» deritzana, Santu zaharra, Agirregomezkorta abizenek, nagusi zelako.

Nire aita, Santuan illoba, lantegi hortan hamaikatxo nahigabe pasatuko Ander lagun zuala. Entzuna dut han inguruko gaztain denak Santuanean jaten zirela. Berekatz-salda eta gaztain egosiak egun batean eta bestean ere. Ederra janaria hamalau ordu lan egin ondoren kokota sendotzeko!

Umetatik zuala gure Ander-ek albidade berezi bat ahoz txistua jotzeko eta bai abestutzeko ere

Egun batean, kainoi zulatzen ari

Nagusian ogeita lau edo bost ba ziran Meza denak batean emanaz. ¡Ikusgarria! Eta elizkizun guzia euskeraz, naiz itzaldian gaztelera apur bat erabili.

Eriotza onek utsune aundia uzten du gure errian. On JOSE ANTONIO, zaarrek, gaixoei, aitorlekuan, i. a. egiten zuan lana egiteko, ordezko ona bereko du izan. Ta ordezkoa aitatu degun ezker, bearbearrezkoa degu, etorri bear duan apaiza (etorritzen baldin bada, On Enrike joan zan da ez degu ordezkorik ikusi) euskaldun oso-osoa izatea. Orrela ez balitz, emengo euskerak ez du aurreraka aundirik egingo.

Azkenik, lerro auen bitartez agertu nai degu, bere anaia ta senideei gure samin-agurrik beroena.

KARAKATE

zela eta txistuka — ¡Kris, kras! apurtutzako barautza, eskuz egindakoa, Santua bere makina ondoan zelarik. Anderek txistulari jarraitzen du.

Santuak.—Bainan, ainbeste balio duan barautza apurtu ta oraindik txistu jotzeko «baloria» dek?

Ander-ek.—Egon zaite ba, «piezia» (musikakoa) amaitxu arte.

Gizon ezagutu nuan nik Ander. Ez du inoiz beharrik izan bere izenaren aurrean Don edo On titulorik jartzeko nahiko titulo ditualako —ditualako esan dut, ez zitualako— berak ongi irabaziak. Bertsolaria, poeta, musikoa eta GIZONA. Soralueko Inauteri jailetan, urte askotan, konparsak, karrozak, abeslari taldeek Andresen bertsoak abestu zituzten bera antolatzaile izanik.

Andres Urzelai... Txistu luze bat bezin luze, argala, nahiz apetitu aundikoa izan. Jango, irintziko zukean baita edozer enplasto, tortilla balitz bezala. Ghandi aksatzaleak eramaten zituan bezalako betaurre-ak bere sudur zorrotz gainean, zingilitz, sudur-puntta etengabe mugimentuan abeslari zanean edo bertso zahar bat jakinarazi nahi zigunean. Dena bihotza, uste dut bihotza ere txistu itxurakoa izango zuela, luzekina.

Espetxean egon ondoren herrira etorri zanean, topo egin du bere lagun batekin.

—¡Kaixo Ander, ondo egon ahal zera?

—Bai, mutil, etxean baino obeto!! Ez zuen ezagun gorrotorik.

Familia eder askoa utzi zuan bere lorratzen jarraitzaile. Bertsolariak, abeslariak, txistulari paregabea eta baita seme bat, makina alemana berak eta bere anai Damianen artean egina.

Arrabal kalean bizi izan zan ni gazte nintzala. Gero Gabolasera aldatu ziran eta han ezagutu nuan azken urtetan.

Gabon-zahar eguna, Andres Urzelai-ean, inoiz etzait aaztuko. Sendi guzia bildurik, afal ondoan atek irekiak ziran kantaldi bat egitea nahi zuanarentzat. Abestaldi bat, beste xurrit bat. Hamabiak baino minutu bi gutxiago, Bingen edo Berbiz edo dana delakoa, leihoan kanpandorreko albistea entzun nahirik.

—Aita, han hamabiak!!

Ander, denon erdian, sukaldean, inoiz baino luzeago, Ereserki maitetan zuzendari!! Hots, Ander, ordutik gauza bera egiten dedalako gure sukaldean Gabon-zahar gauean!!

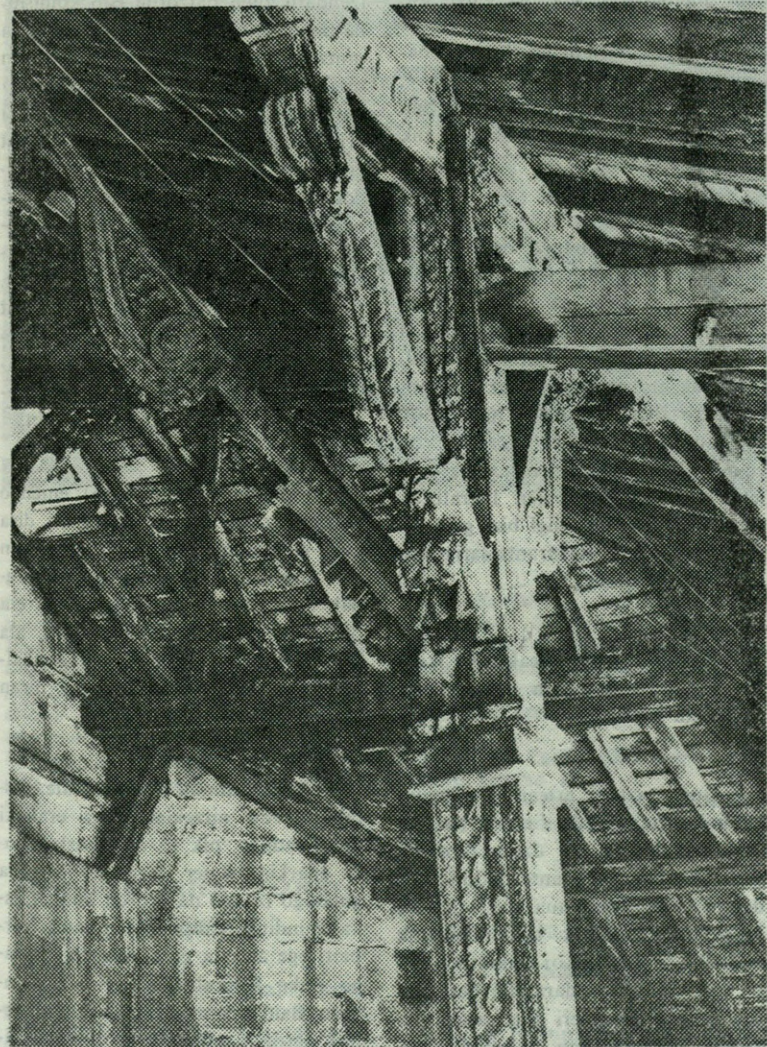
Ezin izan dut jakin, nahiz bere seme Jaio-ri galdetu, lehenengo bertsolari txapelketa non izan zuan. Uste du Durangon izan zela eta eraman zituala mila ta berreun bertso. Bigarrena, Ernani. Honerako zazpireun gertatu zituala.

Txapelketa hauetan puntu bi zirela jarriak. Nork bertso gehiago agertu idatzita eta bertsoen zahartasuna. Aldi bietan bigarren saria irabazi zuan Arantzazuko praila batek aurea artu ziolako.

Ander-en bertso iturri bere ama Ixabel izan zan, bainan gizon egokiagorik, zaletasun aundiagorik bera baino ez dut ezagutu inoiz. Bera gure irakaslea eta kontseilu eman zalea. Soralueko U. B. B. aizken lehendakaria. Gure herrian hil zan Ekainaren 20-an, 1952.

Merezi duzun errespetu guziakin bijoa zeruruntz, zure bizi-lekura, nere agur xamurra.

INAKI LETE

ON JOSE ANTONIO APAIZA, IL DA

Gure artean ogeitabost urte igaro ondoren, Garagarillaren 12-an, gure Jainkoak bere babesera eraman du. Bat batean, uste gabe joan zaigu. G.. B.

Ezin genezake isildu eriotza onek nolako zarratza eman duan errian. Erri guziak benetan maite zuala argi

ikusita da bere illetan. Ez degu sarritan ikusi gure eliza ain bete; andra ta gizon, alde batetik bestera, leertu bearrean eliza, agertu nairik bereganako zaletasuna.

Jende asko izan zalasesan degu. Ta... apaizak? Ez dakit inoiz ere, ainbeste batera ikusi ditugun. Aldare

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

(BATASUNA VII)

PIARRRES LAFITTE, IRAKASLEA ETA IDAZLEA

Ari naiz elkar-izketa hoiek bukatzeko azkenetara irixten.

Mugaz auzko Piarres Lafitte kallonje jaunaren iritzi jakintsu eta aberatsak dakazkit gaur. Ba dakigu Euskaltzain osoa izanez gainera euskararen aldeko lan aundi-aundiak eginia dala, bai liburuz iztegi eta Herria izparringia urte askoz (1944-67) zuzentzen ere. Ez dut gehiago esan beharrik. Urren, eta azken-elkarriketan Mitxelena jaunaren iritziak ekarriko ditut; ezin dugu Mitxelena la-

nak epaitzen aritu geran sailean hau itzik gabe utzi; ez da bere gogokoa izan, baiñan nere eskabideari erantzun dio.

Lafitte eta Mitxelena jaunaren asmoak erakutsi eta gero, emen agertzen diran zortzi euskaltzainen iritzi nagusien laburpen bat eskeini nahi dut. Ez da erraza; arrixku aundiak ditu; alere saiaturko naiz. Laburpena ez dut nere itzekin egingo, eta erantzuleen itzetatik ez dut nik aukerarik egingo ere. Nere kutsurik txikie-

nez ukituta azaldu nahi nituzke. Orain artekoan galderetan nik, eta nere eskubide osoz, eta nere izenean, eman diot elkar-izketari nere ezinbesteko, eta beharrezko, kutsua; nola ez?; askori luzeegiak eta arroak ere iruditu zaizkate nere galdera-bideak; gerta litekeana da, ez dut honelakorik ukatzen; alere, askotan erantzulea motibatu beharrean arkitzen da periodista inora iritxiko bada: bestela h-aldeko lau kurpil, eta h-auskako beste lau kurpil ekarriko nituan elkar-izketa hoiatar. Nola nahi, nik nereak nere izenarekin esan ditut, beti ohi dudana bezela, eta inorenik ez du txikitu, ez puztu, eta, bestalde, berean uzten ahalegindu naiz: lanak agertu aurretik erantzule bakoitzak osorik ikusi eta baieztu ditu. Gehiago ezin egin izandu dut auzi larri eta minkor honetan.

Baiñan goazen gaurkoz Lafitte jaunaren itza entzutera; ez dut honoko honetan ere itz bat, eta ikurtxo bat ere ez, orantzi.

—oOo—

—Euskeraren batasuna nere esku balego, diozu?— esaten dit. —Literatura— izkuntzaren bateratzea ezin izan ditek gizon baten eskuetan jartzeko lana. Nere ustez, idazle molto batek egin behar du lan hau. Baiñan idazle-irakurtzaileak behar dute izan, eta ez batere beren xokoan, berentzat eta bere iduri bakarrentzat ari direnak: ots, gai jakingarri errexak derabiltzarenak nahi nituzke jostagarriak edo baliosa, baiñan beti atseginak, erritar gehien gogokoak, arrokeri gutxiokak. Idazle hoiek behar luteke apai-buru bat gidari. Honek esan lezakete zein itz berpiztu edo zein itz berri erabili zenbait illabetez; ez purruztan, baizik poliki-poliki; irakurlea oharatu gabe onartu ditzan. Epai-buruak enkuetak egin lezazke irakurle gehienei zer atsegin zaien ikusteko, bai gaiez, eta baita izkuntzaz ere. Bazter lezazke zaharkeriak, eta baita ezin sartuzko berrikeriak. Ots, gida litzazke euskera irakurleentzat izan dedin, eta gisa hontan euskaldunentzat. Onetxegatik, oroi beti mintzaira bat ez dala bultzatzen moldatzen eta eskukatzen: izate biziaren pare erabilili behar da, artezki, eta ez indarrez; bestela, begirune aundiarekin. Alere, itz gehiegi delarik, uste dut bakandu behar dela adar alperrek ez dezaten kalte egin. Baiñan ez dut aski esaten: goazen ikusiz!

—Orain arte urten diran elkar-izketan irakurriko zenuen, noski (esan nion, eta gero galdetu): zer derizkiozu batasuna gai dugula darabilkizkigun nahaspilla hoieta?

—Zuen arteko nahaspillek erakusten dute— esan zidan—euskeraren alde ba duzuela denek gar eta suhar (su eta gar alegia). Baiñan, garra on balinbada, suharra kaltekor. Euskeraren batasunik ez da izango euskaldunen arteko gogobiotzen batasunik ez dan artean; eta gogo-biotzak ez dira batuko autsi-mautsirik gabe; esan nahi dut, denek zerbitaitan

amor eman gabe. Bakoitzak nahi badu bere iritziari oso-osorik eutsi eta besteri oso-osorik on artu arazi, ez dut uste batasunik aipatzea merezi dunik ere.

—Alaxe iruditzen zait neri ere (esan nion). Elkar egiteko eta hau auzi guzietan gerta ohi da, bakoitzak beretik eman behar du, eta bestengandik jasotzeko ere bai. Ementxe, zer artu eta zer eman honen neurrian dago auzi guziaren muiña. Guk ere nolabaiteko neurri-legeak edo behar ditugu euskeraren gurutz-bide larri honetatik nolabait ateratzeko; Arantzazun artutako «errekomentazio» hura («ondo ikusiko lukela...») ondo iruditzen ahal zaizu gaurko euskeraren lege-neurri bezela, edo ez dugu egingako lan artatik ondorenik atera beharrik edo ateratzeko eskubiderik.

—Inork ez badu batasunerako bide bat erakusten eta erakusleari inork ez badu jarraitzerik, gure xedeak ez dira amets utsak baizik. Nik uste nuen Arantzazuko bilkura serioa zela eta minimum bat baizik ez zela proposatzen edo aurkezten, geroxeago emeki-emeki osatzekotan.

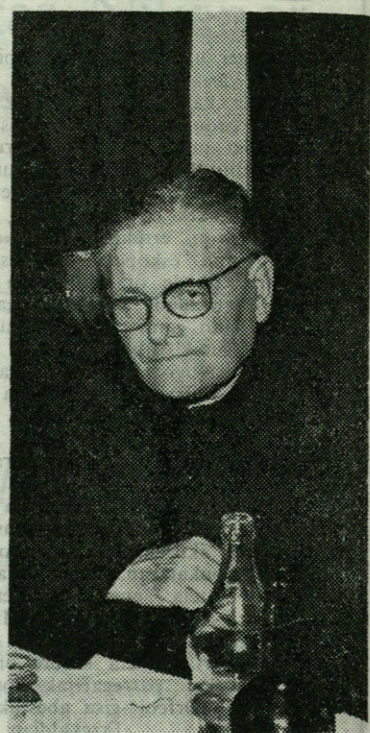
—Alere (esan nion) eta askotan esan didatenez, zuk esana omen duzu hau edo horrelakoxe zerbaite: ez dugula zuen h honengatik gure batasuna arrixkuan jarri behar. Alere, mugaz onuzko gazte batzuek h hau artu nahi dute; zer derizkiozu zuk auzi honetaz?

—Egia da h letraz nere iritzia eman nuela Arantzazun. Iduri zitzaidan h ahoskartzan ez den euskeltietan ez zela alperrezko letra horren zabaltzeko beharrik. Baiñan Euskaltzaindiak erabakiz geroz, ez dut inoiz nire iritzian tematu nahi. Guk ez badugu obeditzen, inork ez du egingo. Izkuntza gehienetan ba dira letra alperrik eta haien literaturak alere bizi dira, eta ongi bizi gainera. Begira inglesari eta frantsesari, besterik aipatu gabe.

—Mugaz auzko gazteak nola ikusten dute batasunaren auzi hau? —galdetu nion.

—Gure gazteen artean—erantzun ziran Lafitte jaunak—ez da batasunerako suharrik. H uztan diotenez geroz (salbu konsonante ondolik) ez daude batere kezkatuak. Ez du ere iduri indar andirik egiten dutenik euskeltiak elkartzeko: bakoitzak bere etxeko euskera darabilki bere burua lekuan-lekukoeri uler arazi beharrez. Besteraz ere oharatuak dira, emengo euskeldun andana batez ez duela liturjia batua erreki jasaiten, bai zi-eta euskera espanoldu diotegula!

—Emen ere ba dira hontaz arritu diranak—esan diot—; baiñan goazen lehen aitatutako behar dugun neurri-lege horretara; anarkia hau zuzenduko lukean lege bat Mitxelena jaunak eskeini zuan Arantzazun, eta Euskaltzaindiaren aginduz, ba-

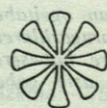

tasunerako bide bat erakutsi zuan; uste ahal duzu beste aukera oberik ba dugula, eta ala baderizkiozu, Euskaltzaindiak orain aukera berri hau billatzen saiatu behar lukeala?

—Mitxelenak egin zuen lana ez zen bakarrik arena. Euskaltzaindiak izendatu zuen batzorde edo komisio- ne bat horretarako, eta ni or barruan nintzanez, oroitzen naiz aren gain utzi ginuela (ots Mitxelenaren gain) gure iritzien biltzeko eta jakintsuki ari-arazteko saila. Alabaina, prest ginauden Arantzazun besteen arrazoiak onak entzun eta gero ala beharrez, gure iritzien xuxentzeak egiteko. Iduri zait zenbait puntutan Mitxelenak amor eman zuela. Uste dut, Euskaltzaindiak beste batzorde bat izentatuko balu, eragozpen ber-berekin agertu litekeala: oi, uka ari diran buru-beroeekin, edo ixil-ixila bere artan dauden kaska gogorrekin.

—Bestaldetik (esan nion) emengo idazle gazteak bere kontura ari dira auzi guzi honen prolemak aztertzen eta zuzentzen; indar honen ondorenak nola ikusten dituzu?; arreta eta presa hau ondo ahal derizkiozu, ala kalteak ere ikusten dizkiozu Euskaltzainditik kanpora egiten ari diran lan hoiei?

—Euskaltzaindia «neutralitate» estakuru edo aitzekiaz deus erabaki gabe badago, nik ez dut ikusten nola anarkia bazter dezaken. Anarkia gutxiago izango da ororen buru, Euskaltzainditik kanpoko zenbatek zerbaite lege aterata gero. Seguru, nahia- go nuke Euskaltzain argituek agintzea. Baiñan entzun nahi ez dituzte- naz geroz... nunbaitetik atera dedila zerbaite batasun-bide, idazleak eta irakurleak on artu ditzaten.

SEME MIXIOLARIA

Etxeko gertakizunak dakarkite aste ontako gaia. Nere seme mixiolaria etorri zaigu atsedentzera. Deskantsu bear aundia dauka.

Volta —Goiko— Volta, Haute Volta, Alto Volta-n dago. Aprikako parajerik beroenetako bat. Berrogei ta amar gradura noiz nai igotzen omen da beroa. Kixdali ta ur gutxi, lanak izango dira an noski.

Nazio artako erri nagusiak, Ouagadugutik Burdeos-a airez etorri zan. Nazpi orduko biajia.

Anaiak joan zitzaizkion billa Bordelera. Uztailak amabost, baiña gure mutilla otzak zegoan.

Beste zerbaite ere nabaitu nion nere semeari. Etxera eldu zanean, iztegiaren aaztu egin ote zitzaion etorri zitzaidan burura.

Nere mutil mixiolariak izkuntza asko daki. Zortzi bai, gutxi gorabehera. Dagoen paraje aietako Liturji textuak bertako izkuntzara biurtzeko mandatu du bere gotzaiak emana.

Oso aurreratuta dauka lan hau, iya bukatuta. Euskeraz jakiteak, eta euskeraren giartasunak asko lagundu omen dio eginkizun onetan. Eta baita gure euskerazko itzai eman oi diogun donuak.

Baiñan etxeko danak besarkatu ondoren, eta ama aurrena jakina, etzekiela itzegiten nundik jo esango zan.

Ura zan naasketa. Itzegiten oso trakets, motel. Eizuan asmatzen. Ba zirudin izar baitetik eratxi zala.

Oar bat egin zigun maaian jarri giñanean.

—Jatean nabarmenkeririk egiten ba dei, esan zaidazute faborez. Aiek lur pobreak dira oso eta zenbait tokitan esku-atzaparrekin jan bearra dago. Jende ona, ori bai, daukatenetik emateko beti prest, eta orrek balio du geiena. Oso borondate oneko jendea. Jende ona toki guztietan dago.

Bazkalitzen asi giñan. Amak zituan danak eman nai zizkion bere seme etorri-berriari.

Tarte batean galdera egin nion:

—Nik bidaltzen dizkitzudan euskerazko artikulua artzen aldituzu?

—Bai.

—Ta...?

—Gauza bat esan bear dizut, aita.

—Zer da?

—Besteak mutur batera joaten diralako, zu ez joan beste alderdiko puntara. Ez dei esaten ori egiten dezula, baiñan arriskuan zaude. Goiak ez beñere galdtu.

Askotan esana naiz. Nere kritikorik gogorrenak etxean bertan dauzkadala.

Nere seme mixiolari etorri berriak ederra bota dit. Beti gogoan edukitzeakoa.

Jose de Arce